

KOTITAIDE

HUONESISUSTUKSIA
RAKENNUSTAIDETTA
MAALAUSTA JA KUVAN-
 * * * VEISTOA * * *
TAIDETEOLLISUUTTA

6:s vuosikerta
 XI & XII * * * 1907.

PÄÄTOIMITTAJA:
 VILHO PENTTILÄ.

Apuna:
 JALMARI KEKKONEN
 ym. ym.

Toimituspaikka: Vladimirk. 7
 Auki 10-3. + Puhelin 644. + Posti-
 osoite: Suomen Teollisuuslehden
 KOTITAIDE. + Tilaushinta 9
 markkaa. + Ilmestyy 12 numeroa
 vuodessa vähintään 35 kuvallitteen
 seuraamana.

KOTITAIDE XI—XII:N SISÄLLYS: **KIRJOITUKSIA:** CHARLES BASSI, SUOMEN RAKENNUS-
 HALLITUKSEN ENSIMÄINEN INTENDENTTI. — ERÄS RAUTABETONIRAKENNE. — UUSI PIIRUSTUSPÖYTÄ. —
 ARKKITEHTUURINÄYTTELY. — HÄMEENLINNAN JA TURUN KANSAKOULUKILPAILU. — TIILTEN VALMIS-
 TUKSEN HISTORIIKKIA. — RAKENNUSMESTARIKLUBISSA POHDITTUJA ASIOITA. — UUSI EDUSKUNTATALO.

KUVIA: CHARLES BASSI. — TYVNYJÄ, MATTOJA JA KUVAKUDOKSIA (7 KUVAA), M. FRELANDER. — LU-
 SIKKAPIIRUSTUS, M. FRELANDER. — SÄHKÖLAMPPUJA (2 KUV.) VILHO PENTTILÄ-FRELANDER. — KAAPPIA
 (6 KUV.), VILHO PENTTILÄ-SCHRODERUS. — ERÄS RAUTABETONIRAKENNE. — UUSI PIIRUSTUSPÖYTÄ, YRJÖ
 BLOMSTEDT. — KASARMINTORIN KAUPPAHALLI HELSINGISSÄ (5 KUV.), SELIM A. LINDQVIST. — HÄMEEN-
 LINNAN JA TURUN KANSAKOULUKILPAILUISTA (25 KUVAA, V. JUNGIN, K. LINDAHLIN, A. RICHARDTSONIN,
 »ELDORADON», J. EKLUNDIN, E. SAARISEN, G. CAJANUKSEN JA G. TAUCHERIN EHDOTUKSET).

Hennebique Rautabetonkia, R. P. HEINRICH.

Sähköosoite: Heinrich.

Helsinki Pohj. Esplanadink. 27. Puhelin 44 57.

Tekee täydellisesti tulenkestäviä Rautabetongirakenteita omien systeemien ja muiden nyky-
aikaisten ja koeltujen rakentamismetodien mukaan.

Kokonaisia paperi- ja selluloosatehtaita, puuhiomoita, höyrysahoja y. m. Turpiinilaitoksia . .
Kouluihin, sairashuoneisiin, asuntoihin y. m. kaksinkertaisia kolvia täytteineen tai ilman. —

Suomen suurin Kateaineiden

erikoisliike, ammattilaitoisine johtajineen katto-
tiili-, liuska-, Heinrichin reformikatto, puu-
sementtikatto y. m. rakenteissa.

Suomessa rakennettu:

Tirkkosen liikepalatsi, Tampere.
Lauritsalan höyrysaha, Lauritsala.
Pvrvoon selluloosatehdas, Tolkio.
Kansakoulurakennus, Helsinki.
Luteril. evankelilyhdistys, Helsinki.
Nokian Osakeyhtiö, Nokia.
Helsingin kaup. työväen asuntoja.
Punkaharjun asematalo.
Kansakoulurakennus Kotkassa
y. m., y. m.

Saksalaisten ja itävaltalaisien

Münchenin Pyrofogontlaitosten

haaraosasto.

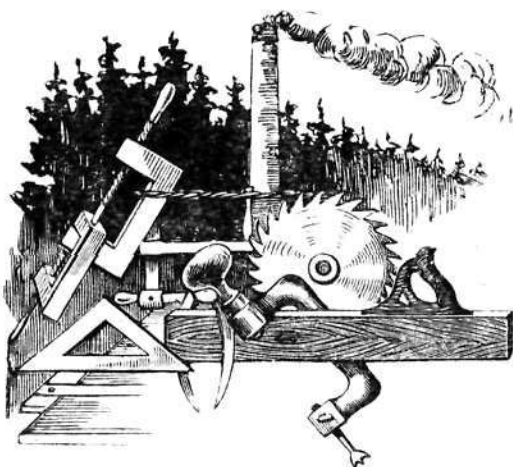
»Pyrofogont» lattiat (valmistettu yli 500,000
m²) terveydellisessä suhteessa paraita koulu-
jen, sairaaloiden, asuinrakennusten y. m. lat-
tioita.

Palkittua työtä.

HELSINGIN PUUSEPPÄTEHDAS

Lastenkotok. 5 OSAKEYHTIÖ - Helsingissä -

Sähköosoite:
Puuseppä
Puhelin 13 55

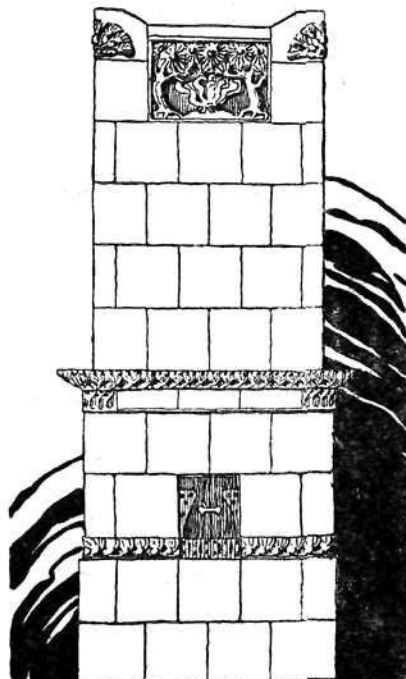

Valmistaa
Huonekaluja,
Konttorin-,
Kirkkojen-,
Puotien- y. m.
sisustuksia.

Ikkunoita, Ovia, Parkettilattioita sekä kaikkia puu- ja nikkari-
alalle kuuluvia töitä.

Paraita suosituksia.

Turun Kaakeli- Tehdas

myy halvimalla aivan
uusmallisia kotimaisten
arkkitehtien piirustusten
mukaan valmistettuja uu-
nia sekä saleja että ruoka-
saleja ja jokapäiväishuo-
neita varten.

Näyttelyvarasto
Helsingissä,
Iso Roobertinkatu 25

K. A. Wigg

Korkeavuorenk. 15 - Tel. 867

Takomo ja Ajokalutehdas

Suorittaa Rakennutakeita
Koristelutakeita sekä kaik-
kea ammattiin kuuluvaa työtä.

Korjauksia toimitetaan huolella

Rakentajat huom.! Rakentajat huom.!

Hyviä rakennustarpeita:

vasoja, parruja, hirsiiä, riukuja, lankkuja,
lautoja, telinelankkuja, balkoja y. m. myy

Niilo Ahlgren

Helsingissä, Vilhonkatu 5, Puhelin 37 56.

KOTITAIDE 1908.

ässä numerossaan, vuoden viimeisessä, tahtoo »Kotitaide» tehdä selvää entisille ja uusille tilaajilleen ohjelmastaan uuden vuoden varalle.

Kuten ennenkin, tulee Kotitaide edelleenkin panemaan pääpainonsa kotien taiteelliselle sisustukselle. Se tulee julkaisemaan maamme etevimpien taiteenharjoittajien tuotteita eri aloilta.

Huonesisustuksia tullaan julkaisemaan osittain kuvallisinä, osittain piirustuksina, joita Kotitaiteen tilaajat voivat suorastaan käyttää hyväkseen.

Samoin tulee Kotitaide julkaisemaan, lasi-, lasimosaiikki- ja metallialalle kuuluvia taideteollisuusesineitä.

Maalaus ja kuvanveisto saavat sijaa Kotitaiteessa, mikäli se koskee dekoratiivista taidetta.

Mitä taasen rakennustaiteeseen tulee, kohdistaa se intressinsä pääasiassa huvila- ja maalaisrakennusten alalle. Monumenttaalisia rakennuksia tullaan kumminkin julkaisemaan siinä määrässä, että tämänkin rakennussuunnan kehitystä voidaan lehdestämme seurata.

Tällä ohjelmallaan toivoo Kotitaide yhä enemmän pääsevänsä levenemään myöskin maalla asuvain taiteenharrastajien keskuuteen. Se ottaa erityiseksi huolekseen olla välittäjänä maalaiskansan ja taiteenharjoittajien välillä, valitsemalla suorittajat niille tehtäville, jotka sen haltuun uskotaan.

Myöskin »Taidetta kouluhin»-nimisen yhdistyksen kanssa tulee Kotitaide olemaan vuorovaikutuksessa julkaisemalla sen töitä.

Toimitus v. 1908.

* * *

Lausumalla suurimmat kiitokset kaikesta kannatuksesta ja toimitusavusta kuluneena vuotena jättää Kotitaiteen toimitus nyt lehden ohjat toisiin käsiin vuodeksi 1908.

Toimitus v. 1907.

CHARLES BASSI, SUOMEN RAKENNUSHALLITUKSEN ENSIMÄINEN INTENDENTTI.

(Kirj. Kasimir Lönnbohm-Leino Aika-lehdessä).

I.

Siihen aikaan, jolloin arkkitehti Charles Bassi, Suomen Rakennushallituksen ensimmäinen intendentti, maahamme saapui (v. 1802), olivat rakennusolot meillä vielä verrattain vähäpätöiset. Lukuun ottamatta muutamia uudempia kivikirkkoja ja tyylikkäämpiä puukirkkoja, joihin (esim. Kalajoen erinomaisen kauniiksi kiitettyyn puukirkkoon, joka paloi 1808 vuoden sodan aikana) Ruotsin rakennushallituksen yli-intendentti Adelcrantz eli hänen seuraajansa, syntymältään suomalainen K. Fr. Fredenheim oli piirustukset laatinut, ei meillä silloisessa Suomen suuriruhtinaskunnassa ole 1700-luvun lopulta paljo muita rakennustaiteellisessa suhteessa huomattavia rakennuksia kuin intend. Adelcrantzin piirustusten mukaan tehty Hovioikeuden talo Vaasassa (v:lta 1776—77), jonka 3-kerroksinen doorilaistyylinen „corps de logis“ kullattuine koristeineen, ristipäätyineen, pitkine, 4-rivisine puistokäytävineen ja neuvosten asuntorivineen oli valtakunnan kauneimpia, ja Hämeenlinnan v. 1798 valmistunut, Rooman kuuluisan Pantheonin mallin mukainen pyörökirkko puolipallon muotoisine kupolinensa.

Jos kuitenkin otamme huomioon n. k. venäläisenkin Suomen eli Viipurin läänin, jonka rakennusolot kuuluivat Venäjän rakennushallituksen määräysvaltaan Pietarissa, niin muuttuu jo asianlaita melkoisesti. Viipurissa oli nim. jo 1780-luvulla virinnyt virkeä rakennusinto, joka pysyi vireillä koko 1790-luvun ja jatkui vähän seuraavallekin vuosisadalle. Ja mikä tärkeämpi, useat näistä edellisen vuosisadan loppukymmenillä valmistuneista julkisista rakennuksista Viipurissa ovat huomattavat myöskin rakennustaiteellisessa suhteessa. Mainittakoon vain, venäläisen Suomen silloista kenraalikuvernööriä, Württembergin herttuaa Fredrik Vilhelmiä varten v. 1779—84 rakennettu, ajan oloihin nähden loistavan komea „herttuallinen linna“ — kuten sitä silloin kutsuttiin — eli nykyinen Hovioikeudentalo, jossa paitse virkahuoneita oli upeilla alseccomaalauksilla (roomalaisilla satureilla, Württembergin kuningassuvun vaakunoilla y. m.) koristeltu vestibyyli, komeasti kalustetut asuin-suojat ja erityinen valtaistuinsali.

Samaan aikaan valmistui myöskin Viipurin uusi kaupungintalo (nyk. Raastupa), joka suurine salinensa (käytetty valtaistuinsalinakin) niinkään oli verrattain suuri rakennuspuuha, mutta paloi äkkiä kymmenen vuotta myöhemmin, jonka

jälkeen se rakennettiin entiselle paikallensa v. 1795—97. Tarkoitus oli silloin rakentaa samaan yhteyteen suuremmoinen hevosenkengän muotoinen kauppamyymälä, jota varten arkkitehti Brochman oli laatinut hyväksytyt piirustukset, mutta jostakin tuntemattomasta syystä supistui tämä tuuma ja koko myymälästä toteutui vain se osa arkkadiholvikkoa, joka vieläkin on jäljellä. Samaan aikaan on epäilemättä valmistunut myöskin Viipurin nykyinen teatterirakennus, jota ulkoapäin tosin kaunistaa puolipylväistöriivit, mutta joka raskaine muotoineen ja tyyliensä ei juuri ole onnistunut. Näiden lisäksi oli sotaväkeä varten rakennettu kolme kivikasarmia, kenttätykistön varastohuone, tykkiväen upseeritalo y. m.

Mitä taas tulee kirkkoarkkitehtuuriin Viipurissa, on meillä 1790-luvulta kaksikin huomattavaa rakennusta, nim. uusi ja aikaansa nähden komea venäläinen kirkko, rakennettu v. 1787—1793, ja saksalaisen seurakunnan n. k. Pietari Paavalin kirkko, jota varten varoja koottiin yltympäri Itämeren maakuntia ja jonka rakennustyöt kestivät kuusi vuotta peräkkäin, kunnes se kesäkuun lopulla 1799 täys-valmiina vihittiin tarkoitukseensa.

Tämä, maamme itäisen pääkaupungin rakennusinnostus laimeni kuitenkin jo ennen, kuin Viipurin lääni kreivi Armfeltin ja kansleri Speranskin yhteisten ponnistusten kautta muuhun Suomeen yhdistettiin ja joutui samalla suuriruhtinaskunnan vastaperustetun rakennushallinnon alaiseksi, jonka ensimmäiseksi intendentiksi oli nimitetty Turun suuren akatemiatalon rakennuttajana huomatuksi tullut arkkitehti Charles Bassi.

Carlo Francesco — taikka niinkuin hän itse tavallisesti kirjoitti nimensä Charles — Bassi, oli syntynyt Turinin kaupungissa 12 p. marraskuuta 1772.¹⁾ Hänen vanhempansa olivat Modenan silloisen herttuan hovitalimestari Stefano Bassi ja Angela Ballino, joka nuorena oli jäänyt leskeksi erään Pennonin jälkeen ja mennyt uusiin naimisiin Bassin kanssa.

Charles ja hänen vanhempi sisarensa Giovanna, joka oli syntynyt 13 p. maaliskuuta 1762, jäivät nuorina orvoiksi ja saivat — suku-

¹⁾ Rva Fanny Frankin — Bassin tyttären tyttären — hallussa olevien muistoonpanojen mukaan olisi Bassi syntynyt Modenassa.

tarinan mukaan — ottolapsina ensimmäisen kasvatuksensa eräässä pappilassa Modenan herttuakuntaa. Kun Kustavi III loistavan seurueensa kanssa,¹⁾ Hagan kreivin nimellä teki tunnetun matkansa Italiaan v. 1783 ja lokakuun lopulla matkusti Veronasta Pisan jäänäkönsä kolmeksi viikoksi San Giulianon kylpylaitokseen ennenkuin jatkoi matkaansa Roomaan ja Napoliin, vei hänen tiensä suorimmittain Modenan läpi, missä hän seurueinensa kävi tervehtimässä herttuaakin, joka hänen mielestään oli „varsin höyli ja kohtelias mies“, kertoo Elof Tegner teoksessansa G. M. Armfeltista (s. 81). Tällä matkallansa oli hän — elossa olevien Bassin jälkeläisten muistoonpanojen mukaan — eräässä pappilassa levähtäessään muka nähnyt 21-vuotiaan ihanan Giovannan ja hänen 11 vuotiaan, kaunismuotoisen, tummakiharaisen veljensä Carlon, jotka hän silloin lupasi ottaa mukaansa Ruotsiin. Siitä päättäen, että kaunis Giovanna jo saman vuoden lopulla mainitaan Tukholman kunink. operan premieritanssijattarena, luulisimme kuitenkin, että tämä jo sitä ennen oli ollut tanssijattarena joko Bolognan teatterissa tai Florensin operassa, missä kauneuden vaikutuksille aina altis Armfelt hänet jo menomatalla oli keksinyt.

Kuningas itse saapui Florensiin vasta marraskuun lopulla jäänäkönsä sinne melkein kokonaiseksi kuukaudeksi, jonka kuluessa hän ahkerasti kävi teattereissa ja operoissa, jotka kuitenkin 1:nä adventtina jo suljettiin. Jos hän silloin vasta olisi käskenyt Armfeltin kiinnittää Giovanna Bassin kunink. operaan Tukholmassa, niin voikohan tämä joulukuulla enää Ruotsin pääkaupunkiin päästääkään? Otaksuisimme siis, että Armfelt on hänet — kuninkaan luvalla — jo lokakuulla pestannut ja että hän heti paikalla on nuoren veljensä Carlon kanssa lähtenyt matkalle esiytyäksensä premieritanssijattarena Tukholman kunink. operassa vielä samana syksynä.²⁾

Kuinka lieneekään, mainitaan kaunis Giovanna kaikissa tapauksissa tukholmalaisen Jeanne d'oréen ihailun esineenä jo syyskuudella 1783. Ja sisarensa mukana on 11-vuotias Carlo seurannut kylmään pohjolaan aloittaaksensa (kuninkaan lausumasta toivomuksesta) ensimmäiset harjoituksensa Taideakatemiassa melkein heti sen jälkeen, kun Kustavi III oli Parisin ja Saksan kautta 2-vuotiselta ulkomaamatkaltansa kotimaahan palannut.

Sillä aikaa kun sisar, jota yleisesti kehuittiin aikansa täydellisimmäksi tanssijattareksi, kymmenisen vuotta hurmasi pääkaupungin yleisöä, yhtä kauniin ja notkean vastatanssijan Ant.

¹⁾ Seurueeseen kuului, paitse lakeijoja ja palvelijoita, 11 henkeä, nim. parooni G. M. Armfelt, ylikamarijunnkari vhra Evert Taube, hovimarsalkka Bror Cederström, hovitalimestari vhra H. H. von Essen, kamarijunnkari K. Peyron, toimitussihteerit Frank ja kirjailijanakin tunnettu G. G. Adlerbeth, kreivi Axel Fersen, parooni Karl Sparre, kuvanveistäjä Sergel ja henkilääkäri Salomon.

²⁾ Omaisten muistoonpanojen mukaan olisi Giovanna ensin ollut „oppilaina kunink. operassa“; mutta kun hän jo sentään oli 21-vuotias ja Dahlgrenin „Anteckningar om Stockholms teatrar“ ylipäänsä on luotettava teos, olemme pitäneet velvollisuutenamme epäillä edellisiä, jotka muutenkin useissa kohdin ovat erhedyttäviä.

Bournonvillen¹⁾ kanssa, ahkerointi hänen veljensä taideakatemiassa, jonka prinssiippi-, kipsi- ja arkkitehtiluokat hän menestyksellä suoritti Tempelmanin ja Desprezin johdolla. Erityisesti mainitaan hän Kristian Gjöwellin kanssa jälkimäisen etevimpinä oppilaina, joille tämä — sisilialaisen arkkitehtuurin ikuistaja rakennuttamassansa Upsalan muistomerkillisessä kasvihuonerakennuksessa — aina teroitti antiikin merkitystä uusaikaiselle rakennustaiteelle²⁾; tässä suhteessa sai hän kaikkea kannatusta Ruotsin senaikuiselta nerokaimmalta taidefilosofilta K. Aug. Ehrensvärdiltä, joka vasta (1782) oli palannut ulkomaamatkaltansa Italiaan, Sisiliaan y. m., ja jonka mielestä Rooman taidetta ei voitu verratakaan Kreikan ja Sisilian mestariteoksiin, sillä näiden yksinkertaisuus ilman huolettomuutta ja hienous ilman teeskentelyä on niin alkuperäistä ja suurta, ett'ei niitä voi olla ihailematta muut kuin Tempelman, kirjoittaa Ehrensvärd Masreliezille eräässä kirjeessään näiltä ajoilta.

Voitettuaan akatemian palkinnot v. 1788 ja 90, ellemme erehdy, sai Charles Bassi suosituksen akatemian presidentiltä ja rakennushallituksen intendentiltä K. F. Adelcrantzilta, joka taas on Suomen rakennustaiteen historiassa muistettava myöskin piirustusten laatijana Turun kasvitieteellisen puutarhan ansarihuonetta varten, ja matkusti valtion matkarahalla ulkomaille luullaksemme v. 1790. Omituista kyllä sai Bassi valtion matkarahan ennen Gjöwelliä, vaikka tämä oli akatemiatoveriansa kolme vuotta vanhempi ja ylipäänsä etevämmäksi tunnettu; opintonsa akatemiassa he kuitenkin lienevät yksin ajoin lopettaneet.

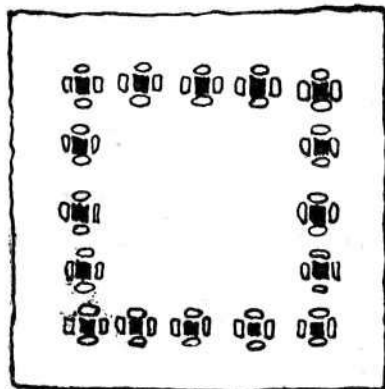
Kauniin syntymämaansa jaloa ja ihailtua arkkitehtuuria oli Bassi, joka nyt — kymmenisen vuoden poissaolon jälkeen — taas sai käväistä kotiseudullaan Modenassakin, ehtinyt tutkia parisin vuotta, kun surusanoma Kustavi III:n murhasta saapui Italiaan. Eräs elossa oleva naispuolinen Bassin jälkeläinen muistelee kuulensa, että nuori stipendiati tämän johdosta palasi takaisin Tukholmaan, missä sai matkarahansa jälleen uudistetuksi kolmeksi vuodeksi. Tätä muistelua emme kuitenkaan ottaisi uskoaksemme, sillä tavallisesti hakivat stipendiatit pidennystä juuri ulkomailta käsin; kaikissa tapauksissa sai Bassi matkarahansa uudistetuksi v.

¹⁾ Antoine Bournonville, (s. Lyonissa 1760) joka oli premieritanssijana kunink. operassa 1782—95, oli suhteiltaan, vartalon plastilliselta notkeudelta ja kauneudelta, ulkomuodoltansa ja sulavien liikkeittensä keveydeltä todellisen Apollon kuva, jonka sivistys, runsaat luonnonlahjat ja hienot tavat miellyttävästi valloittivat kaikki, sanoo Dahlgren; samaa vakuuttaa myöskin Kustavi III:n hovista tunnettu Schröderheim kertoen (17/10 1788), että kaikki menevät ranskalaiseen näytäntöön, ainoastaan nähäksensä Bournonvillen ja nti Bassin englantilaista tanssia.

²⁾ Desprezin rakennus Upsalan kasvitieteellisessä puutarhassa on varustettu Paestumin omituisten temppelien mukaan jäljitellyllä julkipuolella (fasaadilla), jonka ristipääty lepää kahdeksalla tiukkakierteisellä doorilaisella pylväällä, minne leveät graniittiporaat johtavat. — Näitä Paestumin omituisia temppeleitä oli alettu huomata ja jäljitellä muualla Euroopassa vasta 1730-luvulla.

1793 kolmeksi vuodeksi, ja oleskeli silloin Roomassa. Roomassa työskenteli hän edelleen, kun hänen ystävänsä Gjørwell sinne saapui 1794. Tästä jälkimäisen monivaiheisesta merimatkasta majuri Blessingin ja kapteeni, vphra Flemingin kuljettamalla fregatilla „Gripen“, joka Englannin kanavan ja Gibraltarin kautta purjehti Livornoon, on meillä vuosilta 1794—96, Tukholman kirjastossa käsikirjoituksena säilytetty kokoelma kirjeitä (hänen vanhemmillensa), joista saamme muutamia tietoja Bassinkin oleskelusta Italiassa näinä vuosina. Saavuttuansa moninaisten vastoinkäymisten jälkeen Livornoon jatkoi Gjørwell matkakumppaninsa P. E. Skjöldebrandin kanssa matkaa maitse Firenzeen ja Sienan kautta Roomaan, minne hän saapui aamulla 23 p. loka-kuuta „hirmuinen paise niskassa“. Kärsimystensä lohduttajaksi ilmestyi samassa hotelliin vanha tuttava ja ystävä Bassi, kertoo hän itse; ja kun tämä päivällisten aikana vielä toi mukanaan iloisen maamiehensä, ruotsalaisen maalaajan Jonas Åkerströmin, jonka taiteen vilpittömiä ihailijoita Porthankin sanoo olevansa, niin oli iloylimmillänsä, olletikin kun Bassi vielä esiytyi lääkärinä, määräten paiseen haudottavaksi — puurolla. Bassi se sitten hankki ystävällensä asunnonkin samassa taiteilijapensionaatissa, missä hän itsekin asui nuoren historiamaalaajan Åkerströmin kanssa, joka ei luottanut asunoverinsa määräämään puurolääkkeeseen, vaan kutsui kirurgin leikkaamaan halki tuon kipuvuoren niskassa, joka Gjørwellin sanojen mukaan oli suurimman kahvikupin kokoinen ja kova kuin kivi ja jonka ympärille jo oli ehtinyt nousta 15 (sic!) pienempää paisetta!

Pyytäen lukijalta anteeksi, että olemme näillä joutavilla pikkuasioilla ollenkaan häntä vaivanneet, mainitsemme vain, että Bassi seuraavana päivänä näytti ystävällensä tavattoman suuren Spiritosairaalan anatomiasalinensa, apteekkinensa, preparaatteinensa ja leikkelyhuoneinensa, missä ihmisluita oli kasoittain kaikkialla, jopa seinilläkin kuin mitään bystejä. Vasta kun toveri oli parantunut, käytiin tutkimaan kaupungin merkillisyyksiä; alku tehtiin Palazzo Corsinilla ja sen ihanilla puutarhoilla, sitten katseltiin kirkkoa Latteranon Corsini-suvun rakennuttamine kauniine kappelinensa, jossa Guido Renin laatuansa ainoa mosaiiktaulu on, j. n. e.

Tyyny ja matto

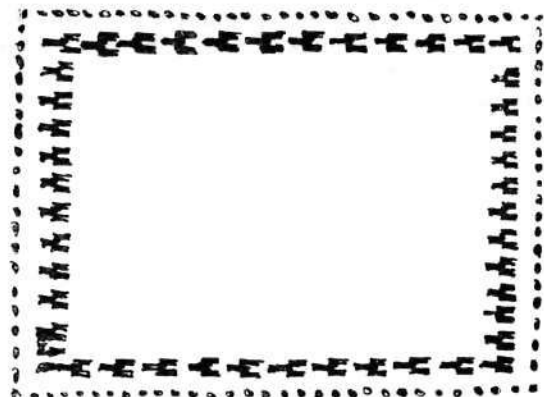
Useimmiten oli Bassi ystävänsä opastajana ja ell'ei hän joutanut, toimitti Åkerström oppaan virkaa. Myöskin näytti Bassi ystävällensä „Reale academia della bella Arte“n (Taideakatemia) huoneiston kipsi- ja taulukokoelmineen, huomauttaen erityisesti Bouquettin mestarillisista maisemista ja arkkitehtiosaston järjestelmästä, työohjelmasta y. m.

Syyskuulla 1795 aikoi Bassi jo palata kotimaahansa ja Gjørwell saattoi hänet erään kolmannen ystävän (Noorin) kanssa Florensiin, missä syötiin 12 hengen erojaispäivälliset rva Cattinin luona, ennenkuin jatkettiin matkaa Pisan kautta Genovaan. Lokakuun 26 p. otettiin toisiltansa lopulliset jäähyväiset kauniilla kuutamolla noin 4 peninkulman päässä Genovasta. Bassi lähti kotimatkalle Venezian kautta, Gjørwell palasi Roomaan.

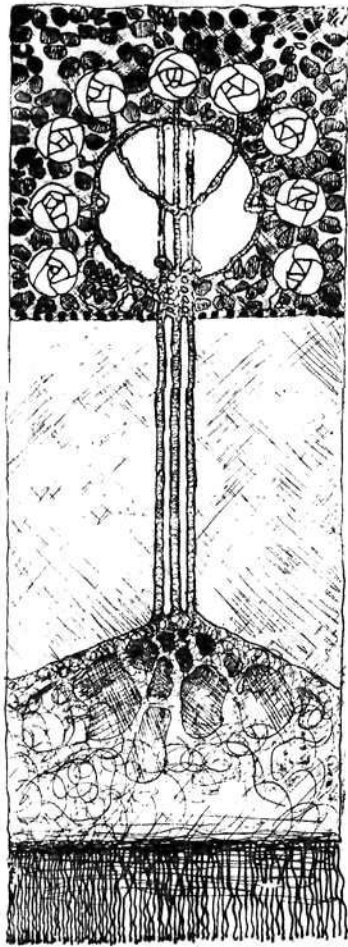
Kauaksi ei Bassi kuitenkaan vielä ehtinyt, ennenkuin sanoma hänen hyvän ystävänsä Åkerströmin äkillisestä kuolemasta saavutti hänet. Heti paikalla päätti hän palata takaisin ja ehtikin iloisen ja aina hauskan toverinsa hautajaisiin, jotka lukuisan kansainvälisen taiteilijajoukon läsnäollessa tapahtuivat Rooman protestanttisella kirkkomaalla 25 p. marraskuuta klo 12 päivällä.¹⁾ Mitä Åkerström taiteelle merkitsi, on Piranesi osoittanut hänen muistoksensa julkaisemassansa italiankielisessä kirjasessa, jonka Gjørwell käänsi ruotsiksi, vaikka se tietääksemme ei ole tällä kielellä koskaan painosta ilmestynyt. Ruotsissa suri koko taiteellinen yleisö tämän 36-vuotiaan lahjakkaan maalaajan ennenaikaista kuolemaa, johon suruun Porthankin — Åkerströmin persoonallisena tuttavana — täydestä sydäimestänsä yhtyy eräässä kirjeessään Caloniukselle. (?)

Bassi oli nyt siis jälleen palannut rakennustaiteen kotikaupunkiin ja jäikin toistaiseksi Roomaan. Joulua viettivät he Gjørwellin kanssa vallan kahden kaivaten vainajan iloista, viatonta leikinlaskua; seuraavana päivänä käväisivät he vielä yhdessä tämän hautauspaikalla, josta Gjørwell kertoo piirustaneensa kuvan. Sitten työkenneltiin taas yhdessä, oltiin hauskan naisseu-

¹⁾ Kaikkiansa oli näissä hautajaisissa taiteilijoita läsnä — paitsi ruotsalaisia — 31, joiden joukossa tanskalaisia, saksalaisia, venäläisiä, ranskalaisia, hollantilaisia, sveitsiläisiä, espanjalaisia y. m. taiteen eri aloilta.

M. Frelander.

Kuvakudos. M. Frelander.

ran — rva Morellin ja tämän herttaisten tyttärien kanssa — mukana iloissa karnavaalissa j. n. e. Maaliskuun 3 p. vietti Tiedeakatemian juhla-istunnon Kustavi III:n muistoksi, suuressa Sala del Serbato'ssa, jonka seiniä Hagan kreivin onnistunut muotokuvakin kaunisti. Tietysti tahtoi Bassi olla läsnä suuren suosijansa muistoa vietettäessä ja niin menivät ystävykset sinne yhdessä. Ohjelmaan kuului hyvää musiikkia, laulua, latinalainen puhe ja prins Chigin esitelmä päivän sankarista.

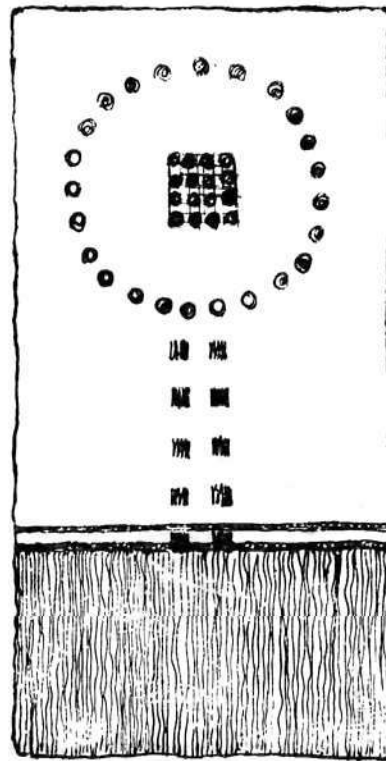
Oliko Bassi tällä välin hakenut ja saanut valtion matkarahan vielä vuodeksi eteenpäin, emme varmasti tiedä, mutta Italiaan hän jäi

vielä senkin jälkeen, kun hänen ystävänsä Gjörwell jo puuhausi kotimatalle. Tavallisesti pidetään Gjörwelliä ja Bassia Desprezin parhaina oppilaina ja huomauttavatpa eräät, kuten esim. Loostrom kirjoittamassansa Ruotsin Taideakatemian historiassa, että nämä molemmat yksinomaan ihailivat kreikkalaista, korutonta arkkitehtuuria opettajansa Desprezin ja Ehrensvärdin hengessä. Kuitenkin oli Gjörwell tähän aikaan sangen innostunut ajatukseen että saisi persoonallisesti tutustua ranskalaiseen arkkitehtuuriin Parisissa, vaan kun tästä matkasta ei — par'aikaisen ranskalais-itävaltalaisen sodan vuoksi — mitään tullut, ihaili hän paluumatallansa yhtä mielellään Wienin, Berlinin ja Lyypekin rakennustaidetta. Ett'ei Gjörwelliin kreikkalaisuus ilmesty hänen myöhemmissäkään pääluomisensa, sen tahdomme pian todistaa.

Kovin kauan ei Bassikaan enää liene Roomassa viipynyt. Vaan kun prof. Aspelin kuitenkin tietää (katso: Carpelan, Biogr. Handbok) hänen olleen vastaanottamassa Thorwaldsenia ja tulleen tämän parhaimmaksi ystäväksi ja seurustelukumppaniksi, niin oleskeli hän siis Roomassa ainakin kesään asti palatakseen ehkä saman vuoden syksynä Tukholmaan. Kuinka tämän Bassin ja Thorwaldsenin keskinäisen tuttavuuden laita itse teossa lienee, emme tiedä eikä sitä prof. Aspelinkaan lähemmin todistele;

sanoohan vain, että tämä „kuuluu olleen Thorwaldsenin vanhimpia ja läheisimpiä seuraajia“, vaikka viime mainittu saapui Roomaan tietävästi vasta 8 p. maalisk. 1797.

Roomasta palattuansa oli Gjörwell asettunut Tukholmaan, missä hän pian sai kaupungin arkkitehdin viran. Luullaksemme vuotta myöhemmin saapui Bassi takaisin monivuotiselta opintomatkalta, jolloin Gjörwell otti hänet heti apulaiseksensa. Mitä suurempia töitä jälkimäisellä siihen aikaan oli ja minkä verran Bassi itsenäisesti näihin otti osaa, siitä ei meillä satu olemaan tarkempia tietoja. Tietääksemme ovat hänen molemmat pääteoksensa — kreivi Bonden rakennuttama Säfsta-holmin linnakartano ja kuningattaren paviljonki Hagassa — myöhemmän kauden tuotteita. Mitään puhdastyylistä korutonta kreikkalaista taidetta, jota Gjörwell samoin kuin Bassikin muka opettajansa hengessä ihailivat liiallisella yksipuolisuudella, eivät nämä kumpikaan täydellisesti ole. Säfsta-holmia vielä sittenkin voidaan pitää verrattain hienona ilmauksena italialaisen rakennustyylin novantiikasta, mutta kuka voi väittää että kuningatarpaviljonki Hagassa raskaine suhteinensa ja porvarillisine yläkerroksinensa antaisi aavistustakaan mistään Desprezin puhtaasti kreikkalaisesta koulusta. Mihin tyyliin ja milloin se „komea kivikartano“ oli rakennettu, jonka maaherra von Willebrand — ostettuansa Jokioisten tilan („Jokkis gods“) kreivi Muncilta 1790 luvulla — rakennutti entisen asuntorakennuksen sijaan Gjörwellin piirustusten mukaan, emme tunne lähemmin, mutta otaksuttavasti sai Gjörwell tämän tilauksen vasta sen jälkeen, kun hän

Kuvakudos. M. Frelander.

oli tullut huomatuksi maassamme akatemiatalon arkkitehtina.

Pian sai Gjørwell kuitenkin tilauksen, jonka johdosta hän joutui tekemisiin maamme rakennusolojen kanssa. Tarkoitamme Turun akatemian puuhaa saada uusi rakennus 200 vuotta vanhan ja ahtaaksi käyneen akatemiatalonsa sijaan, jota jo usein ennen ja viimeksi 1790-luvulla oli aiottu lisärakennuksilla laajentaa, mutta jonka väliaikaisen toimenpiteen yliopiston kansleri, kreivi Wachtmeister oli saanut muutetuksi siten, että entiset, vanhat rakennukset revittäisiin kerrossaan alas ja ajanmukainen, arvokas ja laaja yliopistotalo rakennettaisiin vallan uudesta. Piirustusten laatiminen tätä suurta rakennusta varten uskottiin arkkitehti Gjørwellille, jonka kanssa Bassi yhä teki yhteistyötä, ja kun itse rakennuspuuhat 1802 Turussa alkoivat, saapui Bassi ystävänsä puolesta sitä rakennuttamaan.

Näin joutui hän tälle puolen Pohjanlahtea ja jäikin maahamme koko elinijäksensä.

II.

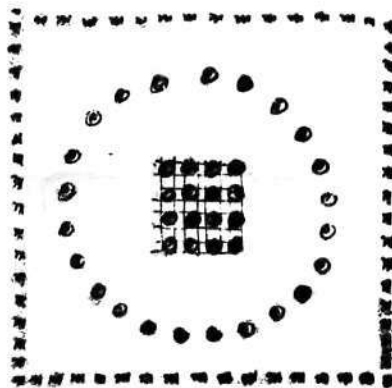
Kysymys uuden ajanmukaisen talon rakentamisesta Turun akatemialle oli päätetty ja ratkaistu Tukholmassa vallan äkkiä ja melkeinpä ilman että akatemian konsistori oli siihen omasta puolestansa suuresti myötävaikuttanut.

Suuremmista korjauksista ja uudesta kirjastorakennuksesta oli konsistori kanslerillensa kyllä jo useampia kertoja kirjoittanut. Sellaisia puuhia oli konsistorilla ollut jo puolen vuosisadan aikana ja vaikka se olikin saanut osan aikeistansa toteutetuksi, ei se ylipäänsä ollut tottunut siihen, että kansleri ja kuningas ottaisi niitä kaikkia huomioon taikka että sieltä päin ylipäänsä mitään kiirehdyttäisi. Ensi kerran oli lisärakennuspuuha ollut vireillä valtiopäivillä v. 1746, jolloin säädyt määräsivät pari tuhatta hopeariksi uutta anatomiasalia ja kemiallista laboratoriota varten. Kuninkaallinen kirje ⁹/₂ 1748 määräsi jälleen varoja samaan tarkoitukseen, mutta vasta ²³/₇ 1753 piti Helsingistä saapunut arkkitehti Samuel Berner, joka asui vuoroin myöskin Turussa, tarkastuksen paikalla ja lupasi laatia tarpeelliset piirustukset. Nämä tosin valmistuivatkin jo ²/₁₀ s. v. (kustannukset tekivät 13,912 riksiä 16 killinkiä) ja lähetettiin rakennushallituksen silloiselle yli-intendentille

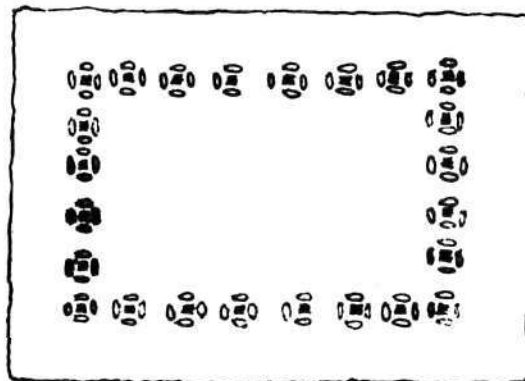
parooni Härlemannille, mutta kun tämä pian sen jälkeen kuoli ja piirustuksia ruvettiin etsimään, ei niitä mistään löydetty, jonka johdosta kansleri ²³/₄ 1756 vaati uudet piirustukset. Näiden valmistaminen taas uskottiin arkkitehti Petter Schröderille, joka ²/₆ 1763 kantoi piirustuksistansa 100 riksiä konsistorilta. Schröderin piirustukset olivat jo aikoja ennen hyväksytyt ja valmistavat työtkin olivat jo samana keväänä alkaneet, joten rakennus — arkkitehti Schröderin johdolla — valmistui jo kesällä 1764.

Lähes 20 vuotta oli siis akatemia saanut odottaa, ennenkuin sai tämän kipeän puutteen poistetuksi. Mutta pian sen jälkeen oli se pakotettu tekemään uuden anomuksen. Saatuaan luvan ja rahat erityisen kasvitieteellisen puutarhan perustamiseen 1752, joka pian sen jälkeen tehtiin prof. Lechen tekemän piirustusehdotelman mukaan, tarvitsi se välttämättä ajanmukaisen kasvihuoneen; tästä konsistori tekee anomuksen ²⁵/₁₀ 1768 saaden siihen kanslerin vastauksen (⁸/₁₂), jossa tarpeelliset rahat luvattiin varata, ja ilmoitettiin, että Härlemannin seuraaja K. Fr. Adelcrantz oli ottanut valmistaaksensa piirustukset akatemian kasvi- ja kuivaushuonetta varten. Nämä Adelcrantzin piirustukset kasvihuoneeksi ja kansleri Tessinin aikeitten mukaiseksi kasvitieteelliseksi puutarhaksi yleensä esitettiin akatemian konsistorissa ⁹/₃ 1769 ja pidettiin niitä erinomaisen onnistuneina. Arkkitehti P. Schröder, joka oli aiottu rakennuttamaan sekä „Calidariumin“ että „Frigidariumin“, oli jo sitä ennen alkanut kivityöt; näin voitiin rakennus, jota pidettiin Adelcrantzin onnistuneimpina, saada täysin valmiiksi jo samana vuonna (akat. konsist. pöytäk. ¹⁷/₁₂ 1769 § 4), kiitos olkoon arkkit. Schröderin innokkaan johdon. Sen pahempi hävisi tämäkin kaunis ja keveätyylinen rakennus, joka epäilemättä olisi ollut hauska näyte aikansa rakennustaiteesta, Turun suuressa tulipalossa 1827.

Kuusi vuotta myöhemmin on akatemia jälleen pulassa, kun kirjastorakennus on käynyt liian ahtaaksi eikä yliopistolla ole mitään tähtitieteellistä observatoriota, jonka vuoksi se käytti hyväkseen Kustavi III:n käyntiä Turussa 1775, valittaen suullisesti puutteitansa hänelle ja kunink. seurueeseen kuuluvalla kanslerillensa. Kirjeellisesti uusii konsistori pyyntönsä ⁸/₆ s. v. valit-

Tyyny ja matto

M. Frelander.

taen opettajain ja opetusvälineiden puutetta ja myötäliittää arkkit. K. Fr. Schröderin piirustukset kirjasto- ja observatoriorakennukseksi (tuomiokirkon itäistä muuria pitkin), jonka kustannukset oli arvioitu 30,000 hopeariksiksi. Tällä puuhalla ei kansleri kiirettä pitänyt. Ehkä vaikutti siihen sekin, että anomukseen oli liitetty piirustuksen opettajan palkkaehdotus ja pyyntö, että akatemian yhteyteen rakennettaisiin erityinen tallirakennus ratsuhevosia varten sekä asetettaisiin nuorison opettajaksi tallimestari, „koska nuorison säädylliseen ja kunnialliseen kasvatukseen kuuluu myöskin ratsastustaito, joka varsinkin nykyään on pääasia aateliselle ja sotapalvelukseen aiotulle nuorisolle, niin ett'ei selaista saisi maan ainoassa korkeammassa oppilaitoksessa puuttua“. Kansleri ilmoittaa 18 p. helmikuuta 1777 vallan lyhyesti, että H. M. on 13/1 s. v. suvainnut — huonoihin rahaoloihin nähden — hyljätä kaikki muut konsistorin anomukset, paitsi erinäisiä palkankorotuksia.

Kuuteentoista vuoteen s. o. koko Kustavi III:n hallitusaikana ei konsistori sen koommin uskaltanut tehdä uusia anomuksia. Mutta vuosi sen jälkeen kuin Kustavi IV Adolf oli hallitukseen tullut, rohkenee se (14/6 1793) jälleen — erään suuremman korjaustyön yhteydessä — puhua uudesta kirjasto- ja observatoriorakennuksesta, johon sitä paitse sijoitettaisiin erinäisiä akatemian kokoelmia (mineraali-, kasvi- ja fyysikalinen kokoelma, samoin koneisto- ja n. k. ekonominen mallikokoelma y. m.); kirjettä seurasi tireht. Buschin pohjapiirustus 2-kerroksiseksi lisärakennukseksi, jonka yli rakennettaisiin erityinen tähtitorni. Varoja oli akatemialla itsellensä 800 riksiä, mutta lupautui se toimeenpanemaan tätä tarkoitusta varten erityisen keräyksen yli koko Suomenmaan.

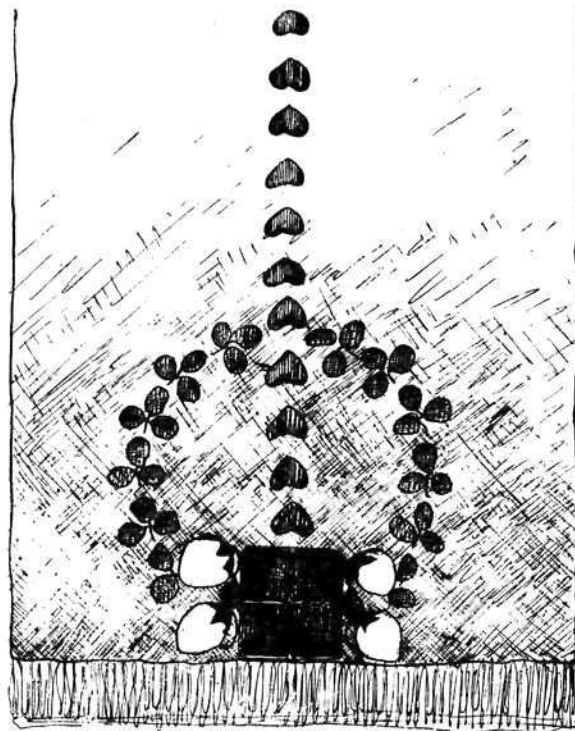
Kanslerin vastaus (13/2 1794) oli tällä kertaa suopea. Hän myönsi konsistorin ehdotukset kohtuullisiksi, mutta piti yleistä keräystä „kunink. laitokselle alentavana ja arvottomana“ luvaten tehdä voitavansa, että hallitus tulisi toimeen omilla varoillansa. Sen ohessa pyysi hän uutta tarkkaa kustannusehdotusta ja tietoa siitä, mitä akatemia oli tätä ennen saanut näitä kustannuksia varten.

Konsistori asetti tämän johdosta komitean vastausta pohtimaan (Tengström, Haartman Bilmark ja Bonsdorff); jo Vapunpäivänä ilmoitti tämä, ett'ei akatemian tontin nykyinen tila riitä „taiteen sääntöjen ja aikakauden vaatimusten mukaiselle“ lisärakennukselle, vaan on tämä 2-kerroksinen lisärakennus, jonka alakertaan tulisi 3 kirjastosalia ja kirjastonhoitajan suoja sekä yläkertaan 3 salia ja 2 pienempää huonetta kokoelmia varten rakennettava kasvitieteellisen puutarhan alueelle, avonaiselle ja vapaalle paikalle; rakennuksen yli rakennettaisiin tähtitorni, jota kokonaisuutta varten tireht. Busch „rakennustaiteen tuntijana“ — 16/12 1794 jätti väliaikaiset piirustukset. Konsistori katsoi nämä „hyvin onnistuneiksi, tekijänsä arvoa ja laitoksen tarkoitusta kaikin puolin täydellisesti vastaaviksi“ (konsist. pöytäk 21/11 § 4 ja 16/12 1794).

Kuinka tyytyväinen konsistori tireht. Buschin ehdotukseen oli, ilmenee myöskin sen kirjeestä kanslerille (30/1 1795), jossa se tosin myöntää, ett'ei se ole kauneinta tyyliä, mutta kaikissa tapauksissa on se „rakennustaiteeseen perehtyneen“ paikkakuntalaisen tekemä, „aikakauden kauneudenaistia vastaava ja hallituksen auliutta sekä sen niin hyvin valistuneen kuin hyväatekävän hallinnon arvoinen, millä Teidän Ylhäisyytenne kunnioittaa meidän suomalaista opinahjoamme“. Kuitenkin olisi tarkoitusta varten lunnastettava yksityisiä tontteja noin 2,500 à 3,000 riksiin arvosta.

Asiasta sukeutunut kirjeenvaihto kanslerin kanssa todistaa, ett'ei hän kuitenkaan voinut tarvittavia varoja äkkipikaa hankkia, vaan tiedustelee hän kirjeessä (2/1 1797) eikö akatemia voisi neuvotella tuomiokapitulin konsistorin kanssa ja saada Suomen kirkot säästöillensä ottamaan rakennukseen osaa; vasta tähän vastauksen saatuaan tahtoi hän esittää asian kuninkaalle. Akatemian konsistorin ehdotuksesta määrääkin H. M:tinsä (17/4 1798) tähän tarkoitukseen tulot Suomen avonaisista kirkkoherra- ja pastorikunnista 6:n vuoden aikana¹⁾. Siihen rakennusrahoon, joka akatemialla jo oli olemassa, tuli laskujen mukaan täten lisäystä noin 2,000 riksiä vuodessa, joten rahasto v. 1800 jo teki 5,880 riksiä 34 killinkiä, vaikkakin erinäisiin menoihin oli mennyt n. 225 riksiä. Rahaston alku uutta lisärakennusta varten oli siis näin saatu aikaan. Mutta akatemian innokas kansleri ei tähän tyytynyt. Hän sai kuninka-

¹⁾ Vertaa myöskin kunink. kirjettä 30/1 1798: jos joku kirkkoherra kuolee, alaikäisiä lapsia jättämättä, saa akatemia tavannukaisen armovuoden tulot j. n. e.

Kuvakudos.

M. Frelander.

myöntämään tähän tarkoitukseen vielä osan tullituloista Turussa, joten hänen mielestään voitiin lähimmässä tulevaisuudessa ajatella suurempaakin uutisrakennusta, olletikin kun akatemian konsistori oli ilmoittanut eräiden kansalaisten Turun ja Porvoon hiippakunnassa tehneen vapaaehtoisia lahjoituksia samaista tarkoitusta varten.

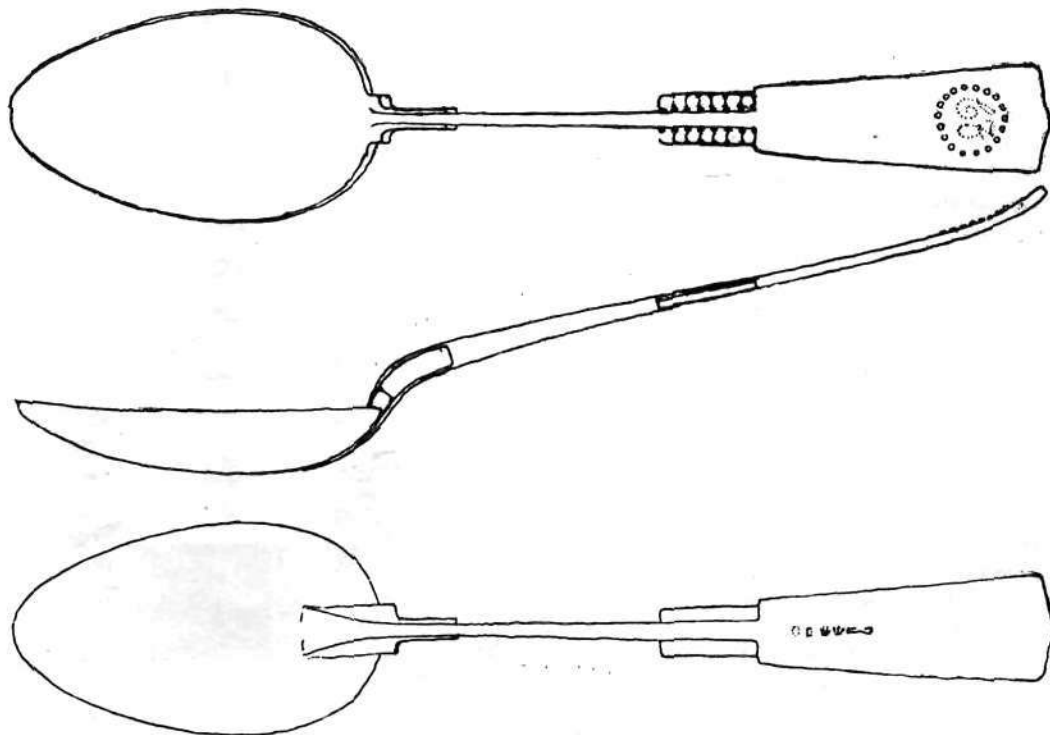
Otollisen ajan luuli kansleri pian olevan käsissä. Sitä odottaessa oli akatemiassa sentään tehtävä tarpeelliset korjaukset, joista Jak. Gadolin „promemoriassansa“^{23/7} 1799 antaaakin seikkaperäiset tiedot puhuen myöskin siitä, miten vanha akatemiatalo sentään „hyvällä rakennustaiteellisella kauneuden aistilla“ voidaan saada ulkonäöltäkin mukiinmeneväksi. Tosin ei hän ole arkkitehti, mutta hän luulee sentään ymmärtävänsä, että varovammin ja kiitettävämmin rakentaa aina se, ken rakentaa varojensa mukaisesti eikä unelmoi yli kykynsä. Jos siis rakennus tehdään suurimmalla säästäväisyydellä, tulemme me toimeen, olletikin kun meillä on keskuudessamme kautta maan rakennustaiteessa kokeneeksi tunnettu ja tunnustettu mies, nim. professori Gabriel Bonsdorff, jonka mielestä muita tontteja ei tarvitse lunastaa kuin prof. Clewbergin perillisten hallussa oleva.

Näin luuli arvoisa rector magnificus saavuttavansa myöskin korkean esivallan täydellisen suosion. Kirjelmän vaikutus oli kuitenkin päinvastainen. Kansleri pyysi äkkiä tarkat tiedot siitä, mitä suojia akatemia kaikkiansa tarvitsee, jos akatemiatalo vallan uudesta rakennettaisiin ja tarpeelliset tontit lunastettaisiin kerta kaikkiaan. Nyt tuli konsistorille puuhaa. Lääninmaanmittari Tillberg sai tehtäväkseen tutkia Akatemian ja Tuomiokirkon luona olevan paikan sopivai-

suutta, jota paitse arkkitehdin oli pidettävä tarkastus paikalla. Tulos tästä oli, että ainakin kolme tonttia — Videniuksen, Hjeltin ja Clewbergin — oli lunastettava yhteensä 13,366 rikistä. Heinäkuun 1 p. oli konsistorilla vastauksensa valmiina, jossa luettiin kaikki tarpeelliset salit, auditoriot, huoneistot y. m. ja huomautettiin, ett'ei observatorio tähän yhteyteen „erityisen rakennusmuotonsakaan vuoksi oikein sovellu“. Prof. Franzénin ehdotuksesta tehtiin lisäys, että akatemian yhteyteen kuitenkin rakennettaisiin teologeja varten erityinen kappelikirkko.

Nyt alkoi kansleri olla tyytyväisempi konsistorin toimenpiteisiin, koska se oli ottanut huomionsa myöskin tulevaisuuden tarpeet eikä enää ajatellut yksinomattain nykyistä säästäväisyyttä. Akatemian rakennuspuuhan suhteen näyttää hän omaksuneen mielipiteen, jonka parooni Clas Fleming prof. Bilmarkin esimiehyydellä julkaisemassansa „Strödda anmärkningar“ (1776) lausuu: „meidän koulumme ja akatemiamme ovat vanhoja, arkkitehtuuriltansa goottilaisia rakennuksia, joita yhä vain koetetaan paikkailta, vaikka ne olisivat kerrassaan uudesta rakennettavat“. Olipa hänellä myöskin sopiva rakentaja suosittaa: „eräs ulkomailta hiljan kotiutunut, taitava („snäll“) ja hyväksi tunnettu arkkitehti, Gjörwell nimeltään“, joka oli luvannut valmistaa piirustukset Tukholmassa, kunhan vain sai pohjapiirustukset, huoneluettelon aluemittoineen j. n. e. Observatorion halusi kanslerikin erikseen rakennettavaksi, mutta kappeli-puuhan hän kerrassaan hylkäsi „varojen puutteeseen nähden“.

Valmistiko Gjörwell yksin vaiko ehkä luultavammin apulaisensa Bassin kanssa yhdessä

Lusikka

M. Frelander.

sen alkeispohjapiirustuksen, joka jo maalisk. 7 p. 1800 konsistorissa tarkastettiin, emme tiedä. Kanslerin mielestä oli se „tilan, suojien sijoittelun ja ulkonäön puolesta avara, mukava ja arvokas“ (14/2 1800). Kaksi päivää kesti konsistorin tarkastusta, jonka kuluessa tehtiin vaatimuksia, että anatomiasali ja kemiallinen laboratorio olivat akatemian kanssa saman katon alle saatavat; näine muistutuksinensa palautettiin piirustus takaisin.

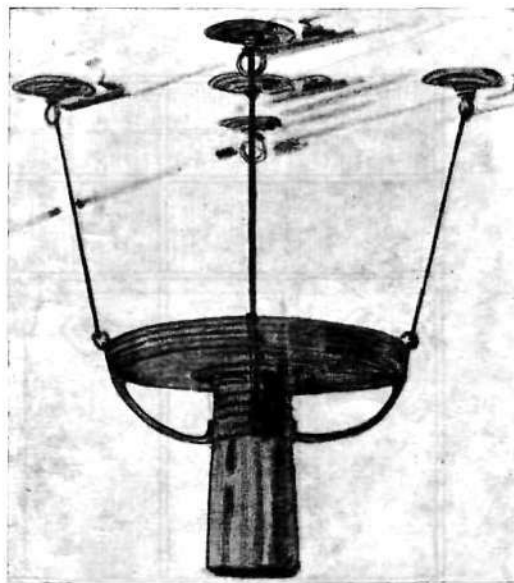
Lopullista päätöstä odotellessa ryhdyttiin jo valmistaviin kuulustuksiin kivitöiden y. m. suhteen. Syyskesällä sai Gjørwell uudet piirustuksensa valmiiksi ja saapui niiden kanssa noin 20 p. syyskuuta Turkuun esittääkseen piirustuksensa konsistorille, tutkiaksensa maaperän laatua j. n. e. Entisen, 71,800 riksiin päättyvän kustannusarvionsa oli Gjørwell korottanut 100,000 riksiin, sillä anatomiasali ja kemiallinen laboratorio olivat nyt saaneet sijansa akatemian yhteisten kattojen alla. Konsistori oli puolestansa nämä uudet piirustukset hyväksynyt (25/9 1800) ja kuninkaan allekirjoituksen hankki kansleri niille 19/2 1801. Gjørwellin ehdotusta vastaan, että hän saisi työn suorittajaksi määrätä apulaisensa arkkitehti Bassin, ei konsistorilla ollut mitään muistutettavaa eikä myöskään kanslerilla, joka joulukuun alkupuolella kirjoittaa konsistorille, että Bassi saapuu aloitettavia valmistustöitä varten Turkuun seuraavan tammikuun lopulla.

Helmikuun 9 p. ilmoitetaan konsistorissa, että arkkitehti Bassi nyt on saapunut ja saanut asuntonsa hovioikeuden notario Gummérin talon alakerrassa. Jo edellisenä keväänä olivat hänen ruotsalaiset kivenhakkaajansa saapuneet ja ryhtyneet työhön; niinkään oli rakennukset lunastetuilta tonteilta alasrevitty ja myyty. Mutta itse perustuksen kaivamiseen ei oltu edellisenä kesänä ehditty ryhtyä, vaikka Gjørwell oli niin tahtonut. Syynä tähän oli sekin, ettei sitä kahden puolen veistetyistä, 10-tuumaisista palkeista tehtyä puista lavaa, jonka piti tulla rakennuksen kivijalan alle, voitu toimittaa ilman Bassia, jonka Gjørwell muuten todistaa „tietorikkaaksi ja rakennustaiteessa kokeneeksi mieheksi“. Bassin palkkaehdot olivat: vapaa matka, vapaat huoneet keittiöineen ja 400 riksiä vuodessa. Omituiselta aavistukselta, jonka melkein luulisi tarkoittavan sotatapahtumia v. 1808—09, tuntuu seuraava kontrahtiin tehty lisäys: mutta jos työ jostakin syystä pitemmäksi aikaa keskeytyisi, olisi hänelle myönnettävä vapaa matka Tukholmaan; mitään palkkaa loma-ajalta ei hän kuitenkaan vaatinut. Gjørwell taas pyysi palkkioksi piirustuksista 400 ja kaikellisista muista välttämättömistä toimista 150 riksiä vuosittain; jos työ keskeytyisi, lakkaisi palkka.

Konsistori oli puolestaan asettanut erityisen, 4-miehisen rakennuskomitean valvomaan työn menoa, hankkimaan varoja, neuvottelemaan rakennuttaja-arkkitehdin kanssa j. n. e.; sen 11-pykäläinen ohjeisto lähetettiin 9/2 kanslerin vahvistettavaksi. Kevättalven ja kevään kuluessa jatkettiin kivitöitä ja perustuksen alle tulevan lavan rakentamista, niin että peruskiven juhla-

linen laskeminen katsottiin voivan tapahtua 24 p. heinäkuuta 1802.

Tätä juhlallisuutta varten, johon majesteettienkin piti saapua seurueinensa, tehtiin suuria valmistuksia: oli lyötävä muistomitali sekä kuletaan että hopeaan; tilattava hopeiset muuraukkojeet, kauha ja vasara; rakennettava katseluaitiot majesteetteja varten; pidettävä huoli kanuunanlaukaisuista; juhlistava vanhassa akatemiatalossa, toimeenpantava juhlatanssijaiset j. n. e. Näitä puuhia varten saapui Gjørwellkin Turkuun ilmoittaen tehneensä vallan uudestaan sen ylifasaadin piirustuksen, joka oli Pikku-Hämeenkadulle päin. Bassi taas ryhtyi heti teettämään katseluaitioita majesteetteja varten, jotka jo 11 p. heinäkuuta saapuivatkin Tukholmasta ja oltuaan läsnä maisterivihkiäisissä 14 p., jatkoivat matkaansa Hämeenlinnaan, Helsinkiin y. m. palatakseen takaisin Turkuun mainittua juhlallisuutta varten. Tähän tilaisuuteen saapui ensiksi Englannin prinssi Fredrik Wilhelm huvilaivallansa Helsingistä. Päivällensä palasivat majesteetitkin matkaltansa. Lauvantaina 24/7 alkoi juhlallisuus täsmälleen klo 12. Omakätisesti muurasivat majesteetit ensimmäisen kiven juhlasalin puhujalavan alle ja sitten seurasivat järjestyksessä Englannin prinssi Fredrik Wilhelm, kreivittäret Fröhlich ja Gyldenstolpe, kreivi Klingspor, Cronstedt, Bonde j. n. e. kanuunain koko ajan paukuessa. Tämän toimituksen jälkeen ojennettiin juhlan johdosta lyöty kultamitali majesteeteille ja prinssille, joille Gjørwell ja Bassi nyt tulivat esitellyiksi saaden samalla tilaisuuden näyttää akatemiataloa varten tekemänsä piirustukset, jonka jälkeen vanhassa akatemiassa kuunneltiin Franzénin kaunista juhlapuhetta. Illalla olivat korkeat vieraat läsnä Brehmerin talossa torin laidassa pidetyissä tanssijaisissa, vaan matkustivat jo seuraavana päivänä pois vieden mukansa akatemian kiitok-

Sähkölamppu

Vilho Penttilä — M. Frelander.

set uusista tullimyönnytyksistä ¹⁾ tekeillä olevaa taloa varten.

Juhlakiireet, joiden aikana työt akatemia-rakennuksella olivat olleet käynnissä yötä päivää, olivat siis nyt ohi ja arkkitehditkin saivat levähtää. Gjörwell matkustikin kolme päivää myöhemmin jo takaisin saatuansa konsistorilta lahjaksi juhlatilaisuudessa käytetyt muurauskojeet: hopeavasaran ja kauhan. Bassi jäi nyt yksin töitä valvomaan, kunnes konsistori syksymmällä palkkasi hänelle apulaiseksi värnikin eli oikeammin lippukonstaapelin Niilo Stenstamin, joka 300 rixsin vuosipalkasta (ynnä vapaat huoneet, valo ja lämpö) otti perustaaksensa kivihiomon, missä juhlasalin graniittipylväät, ovipielet y. m. hienommat hiomotyöt tehtäisiin. Läheisestä Vartiovuoresta louhittiin sitä varten kalliimöhkäleitä.

Yksistään akatemian töihin ei Bassin aika sentään kokonaan mennyt. Myöskin yksityisille on hän jo näinä vuosina piirustuksia laatinut. Ja kun vanha professori Bilmark v. 1802 kuoli määrättynsä testamentissaan (2/9 1797) akatemialle sekä stipendirahaston että öljytaulukokoelmansa ehdolla, että hänelle Raision kirkko-maalla pystytetään hautapatsas ²⁾, niin uskoi akatemia Bassille piirustuksen laadinnan muistopatsaaksi, jonka Stenstam taas otti suorittaaksensa graniitista. Vaivoistansa kantoi Bassi 50, Stenstam 250 rixsiä. Seuraavana syksynä olikin muistopatsas jo valmis ja paljastettiin juhla-llisesti 11/11 1803, jolloin juhlapuheen vainajan muistolle piti Porthan (vanhassa akatemiassa); itse paljastusjuhla-llisuus, johon kuului piispa Tengströmin puhe ja Franzénin juhlaruno, tapahtui Raision kirkko-maalla heti sen jälkeen

¹⁾ Entisen, puutavaranviennistä kannettavan maksun lisäksi oli kuningas 19/6 Parolan kentällä allekirjoittanut sellaisen myönnytyksen (20:ksi vuodeksi), että akatemia sai kantaa rixsin joka piki- ja tervatynnöristä, mitä Suomen satamista vietiin tai niihin tuotiin.

²⁾ Katso akat. konsist. pöytäk. 19/6 1801 § 1, 17/2 1802 § 20, 21/10 ja 11/11 1803.

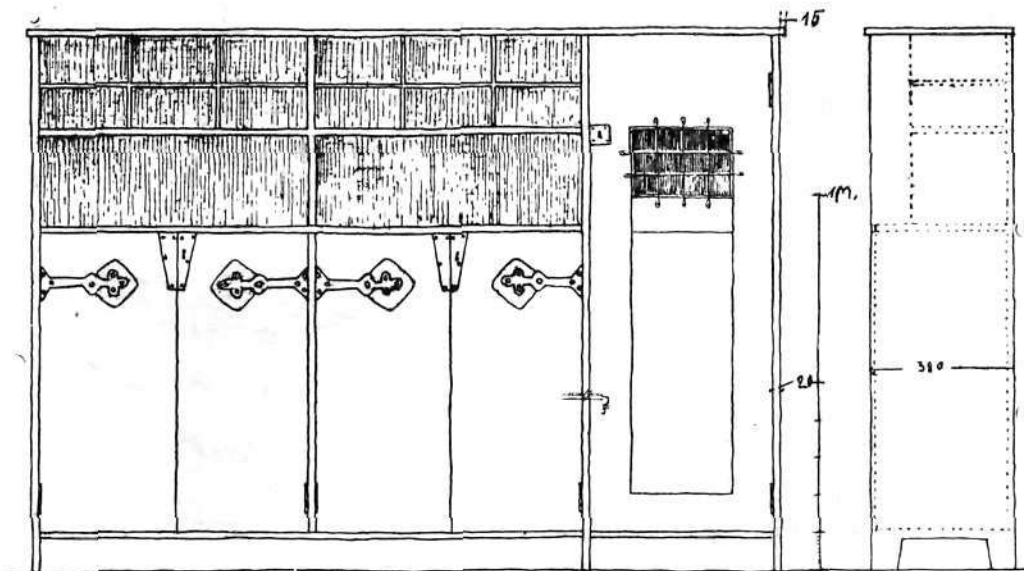
yliopiston opettajiston, Bassin, Stenstamin ja suuremman väkijoukon läsnäollessa.

Luutnantti Stenstamin kivihiomon oli tehnyt hyvää työtä. Kiittävän arvostelun sai se myöskin tarkastajilta (Bassilta ja eversti Lidströmiltä) 4:llä hevosella käytettävästä hiomokoneestansa, jolla seuraavana syksynä ryhdyttiin juhlasalin mahtavia kolonneja, pilastereita, ovipieliä y. m. hiomaan ja kiillottamaan 30 työmiehen voimalla ³⁾; sitä ennen valmistettiin graniittipöytä (44×22 tuumaa) lahjaksi kanslerille kreivi Wachtmeisterille, joka kesä- ja heinäkuun ajan oleskeli Turussa johtaen konsistorissakin useita istuntoja. ⁴⁾ Graniittia saatiin riittävästi Turun läheisestä graniittivuoresta („härvarande granitbärgen“ kai = Vartiovuori?)

Akatemiatalon alue huomattiin vieläkin liian ahtaaksi ja 18/7 1803 päätti rakennuskomitea, jonka puheenjohtajana nyt istui Porthan, suostua Bassin ehdotukseen, että vieläkin kaksi taloa

³⁾ Kivihiomoa suuremmissa merkityksessä oli maassamme tätä ennen tuskin ollutkaan sen jälkeen kuin Antonius Kivenhakkaajan perustama ja Hans v. Möllenhusin jatkama kivihiomon Näsen kuninkaankartanossa Kemiössä (1500-luvun jälkipuoliskolla ja 1600-luvun alkukymmenellä) oli lakannut toimistansa. — Nyt veistettäviä ja hiottavia kolonneja varten oli vuorineuvos paroni S. G. Hermelin lähettänyt Bassille 4 pylväsmallia korinttilaista, joonilaista, doorilaista ja toskanalaista tyyliä. (Katso Vuoriviraston kirjeenvaihto 1802 27/6 ja akat. konsist. pöytäk. 9/7 s. v.) Eteisessä olevain neljän hakatun pylvään mallin on Bassi nähtävästi määrännyt itse, sillä Gjörwellin kirje 3/10 1803 mainitsee vain 1:0 että suuressa eteisessä tulee olla 4 kolonna ja pilasterit hakatusta kivistä; 2:0 ikkunapielet koko rakennuksessa ovat samoja hakatusta kivistä tehtävät; 3:0 korridoori on ulotettava myöskin kemiallisen laboratorion ja anatomiasalin ohkullekäksi j. n. e.

⁴⁾ Mikä merkitys tällä rakennuksella akatemian opettajiston mielestä oli, nähdään Tengströmin tervehdyspuheesta kanslerille (22/6 1803), jossa hän huomauttaa, kuinka vanhuuttansa halkeilevan talon läheisyydessä jo „kohooa kalkein muistopatsas, minkä T. Ylh. rakkaus tieteisiin on luonut uudeksi kodiksi valolle, uskonnolle ja tavoille, muisto, joka paremmin kuin runoilija ja historioitsija voi tehdä sen, on kertova jälkimaailmalle Teidän onnellisesta aikakaudestanne“ j. n. e. Kansleri taas toivoi (26/7) työtä jatkettavan innolla ja taidolla, että tämä kaunis talo pian valmistuisi.

Kaappi.

Vilho Penttilä — E. Schroderus.

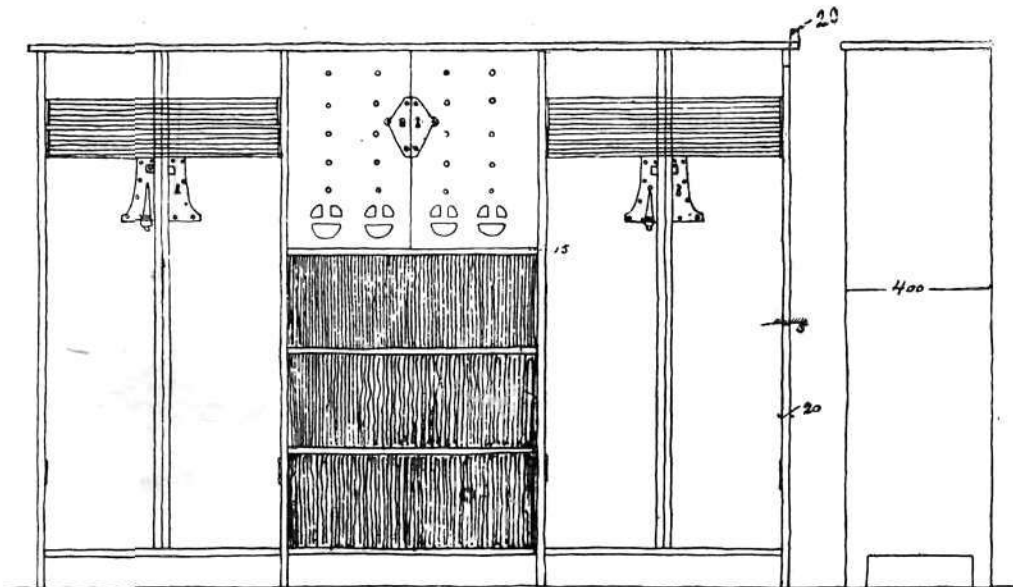
(n:ot 42 ja 43) Suuren Hämeenkadun varrelta sitä varten lunastettaisiin 41,000 kuparitalarista. Tiiliä tarvittiin aluksi miljoona (à 42 killinkkiä 100) ja niitä valmisti akatemiaa varten vapah. C. E. Carpelanin omistama Lempisaaren (Lemsjöholm) tiilitehdas ja kauppias Cavénin tehtaas Kupittaalla ja Kairisissa, Ithimæus y. m.; tarpeellisia parruja y. m. vapah. de Carnallin; omistama Noormarkun saha; kalkki tuotettiin Paraisten kalkkiuuneista; kolonnein ja pilasterein alustat valuraudasta valmisti ylitireht. Jos. Brehmerin omistama Teijon rautatehdas Bassin piirustusten mukaan.

Vuosittain tehtiin Bassin ja rakennuskomitean toimesta kustannusarvio seuraavaksi vuodeksi ja käytettiin keskimäärin 13,000 riksiä vuodessa. V. 1805 allekirjoitettiin kanslerin erityisestä huomautuksesta kirjalliset kontrahdit rakennuskomitean ja molempien arkkitehtien välillä, jossa keskinäiset velvollisuudet ja korotetut palkkiot Bassi — sai 100 riksiä lisää — tarkoin määrättiin; myöskin Stenstamin vuosipalkkio korotettiin 50°/. Rakennuskomitean lausunnoista ja akatemian pöytäkirjoihin otetuista kirjeistä y. m. voimme, jos tahdomme, seurata askel askeleelta tämän monivuotisen rakennustyön menoa. Niinpä näemme niistä, että myöskin 50-miehisiä sotilasosastoja on kuninkaan erityisellä suostumuksella työssä vuorotellut näinä vuosina. Porthanin kuoltua toimi prof. Haartman rakennuskomitean esimiehenä huomauttaen, että uutisrakennuksen menot 1798—1806 jo tekivät 55,580 riksiä 4 kill. Talvella 1806 puuhataan jo kuparista kattoplootua (Garpenbergin tehtaasta) Ruotsista. Muissa töissä taas työskenteli, paitse muurareita, salvomiehiä y. m., 75 miestä Turun läänin rykmentistä alaupseeriensa ja luutnantti Stenstamin johdolla saaden miehistö palkkaa, „markkonkitaksan“ mukaan ja alapäällystö 32 killinkkiä päivältä.

²⁵/₄ s. v. kiittelee kansleri kirjeesssä erityisesti arkkitehti Bassia ja luutnantti Sten-

stamia siitä „innosta ja valppaudesta, jolla he ovat tehtävänsä täyttäneet“. Samana kesänä kuoli Stenstam kuitenkin vallan äkkiä ja kaikki hänen johtoonsa kuuluneet työt joutuivat nyt Bassin valvottaviksi, jonka kanssa komitea lisäytyneiden velvollisuuksien vuoksi kirjoittaa uuden sopimuksen ¹⁸/₈ 1806. Stenstam-vainajan leski, s. Qvick, sai pienille lapsillensa lahjapalkkioksi 666 riksiä 32 k. „miehensä tekemiin palveluksiin ja niihin innontodisteihin nähden, joita Stenstam-vainaja oli rakennustyössä antanut, varsinkin toimittaessaan sitä varten hiomon, — — — ja kun luutnantti-mekaanikko N. Stenstam omilla kustannuksillaankin oli tehnyt uudella rakennuksella melkoisia säästöjä“ j. n. e. (konsist. pöytäk. ¹⁴/₁₁ 1806 ja ¹³/₁ 1807). Kesällä 1807 auttoi taas 36-miehininen sotilasosasto varsinaista työväkeä. Että Bassi rakennuskomitean kanssa on tehnyt muutoksiakin Gjörwellin piirustuksiin, näemme esim. pöytäkirjasta ¹⁶/₆ 1807, jolloin kirjastoon luetun itäisen päädyn 3:s kerros muutettiin — hänen erityisen piirustuksensa mukaan — asuntohuoneiksi akatemian sihteerille ja kamreerille.

Melkein heti sen jälkeen kuin Bassi oli saapunut Turkuun, oli kysymys uudesta piispantalosta jälleen otettuesille. Jo elokuussa 1803 oli piispantalo jo tarkastettu ja kelvottomaksi tuomittu. Tuomiokapituli päätti sen johdosta, että uusi piispala on rakennettava ja pyysi Bassilta kustannusarviota ja piirustusta. Bassin arvion mukaan maksaisi talo 11,000 specieriksiä ja käsittäisi varsinaisen asuntorakennuksen eli corps de logis'n sekä kaksi siipirakennusta. Mutta kapitulilla ei ollut enempää kuin 8,000 riksiä rakennuskassassa, jonka vuoksi se päätti lykätä puuhan seuraavaan vuoteen ja rakentaa ensin päärakennuksen valmiiksi jättäen siipirakennukset toistaiseksi. Siksi kunnes piispa Tengström voi muuttaa uuteen taloon, saisi hän kantaa 133 riksiä 16 killinkkiä vuokratrahaa. Arkkitehti Bassillekaan ei tahdottu maksaa palkkiota, en-

Kaappi.

Vilho Penttilä — E. Schroderus.

nenkuin piirustukset oli korkeimmassa paikassa hyväksytty, olletikin kun eräitä erikoiskohtaisia piirustuksia vielä puuttui ja maaherra Palmfeltin oli hänen vaatimuksiansa pitänyt liian korkeina, (Landsh. korresp. med Domkap. 1803); sitä paitsa oli Bassi tehnyt piirustuksensa puurakennusta varten, mutta kapituli päättänytkin rakennuttaa piispalan kivistä (Tuomiokap. konsist. kirjek. 1803 ⁵/₁₀). Joulukuun 7 p. jätti Bassi uudet erikoiskohtaiset piirustukset piispankartanon kivirakennukseksi myötäliittäen kustannusarvion. Palkkiovaatimuksensa oli — Palmfeltin muistutuksesta huolimatta — 150 riksiä, jotka hän myöskin seuraavaassa tammikuussa sai. Nämä uudet piirustukset lähetti konsistori Tukholmaan, missä ne vasta ¹³/₂ 1805 lopullisesti hyväksyttiin, sillä kuninkaan tekemällä nimenomaisella ehdolla, että rakennus on rakennettava kivistä ja kerrallansa valmiiksi tehtävä. Tähän ei konsistori katsonut varojen riittävän ja niin jäi koko puuha toistaiseksi lepäämään. Samana vuonna tahtoi Bassi kuitenkin piirustukseensa tehdä n. k. valemuutoksen, jonka avulla päärakennus saatiin keskelle tonttia sen sijaan että se ennen oli ajateltu lähemmäs Aurojoen rantaa¹⁾. Tietääksemme ei tästä verrattain suureksi ajatellusta kivirakennuksesta (= piispantalosta) tullut mitään. Joulukuulla 1807 ei sitä vielä oltu aloitettu. Piispa Tengström asuu edelleen entisessä Mennanderin aikuisessa talossa, mutta vaatii nyt siihen 4 suojaa käsitävän uuden puurakennuksen, jota varten Bassi niinikään teki piirustukset. Tämä tuuma toteutuikin kesällä 1810 ja mikäli asiakirjoista käy esille, paljo laajemmassa muodossa kuin piispa oli vaatinutkaan²⁾.

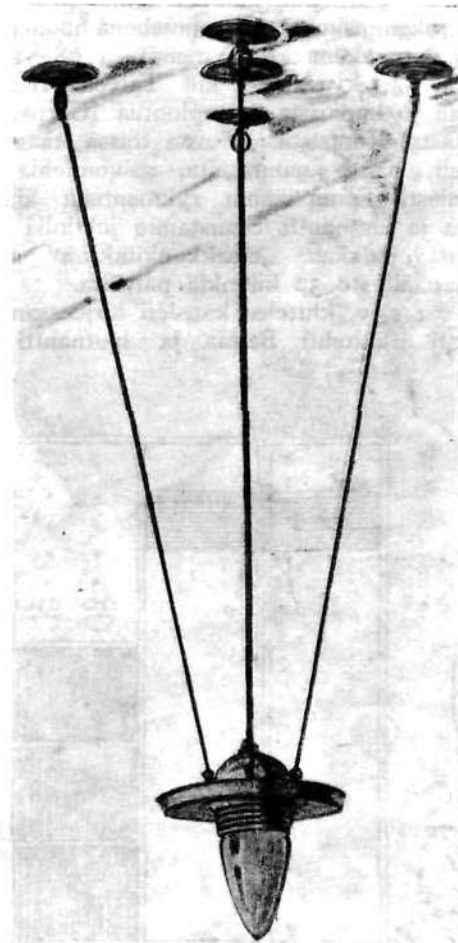
Akatemian rakennustyöt jatkuivat edelleen Bassin johdolla kaikella mahdollisella nopeudella, niin että tämän suuren talon otaksuttiin valmistuvan täydelliseen kuntoon jo 1810 eli 1811. Mutta nämä tuumat teki tyhjäksi äkkiä puhjennut sota, joka katkaisi yhdyssiteet kahden veljeskansan välillä ja lopetti Tukholmasta päin maksetut rahaavut. Kuten tunnettu marssivat venäläiset joukot kreivi Buxhoewdenin ja ruhtinas Bagrationin johdolla jo tammikuussa 1808 Turkuun, missä talot majoitettiin sotaväkeä täyteen (n. 2,000 miestä). Akatemian rakennustyöt täytyi toistaiseksi keskeyttää ja toukok. 21 p. klo 10 a. p. ilmestyi ylipäällikkö (Itämeren maakuntain sotakuvernööri ja pyhän Jerusalemin ritarikunnan jäsen) kreivi Buxhoewdenin sadan miehen seurassa akatemian konsistorihuoneistoon ilmoittamaan kokoontuneelle opettajistolle ja ylioppilaille, että keisari Aleksanteri I oli suvainnut julistaa Suomen suuriruhtinaskunnan Venäjän valtakunnan maakunnaksi, jonka vuoksi hän tulkkinsa kanslianeuvos Hagelströmin kautta

¹⁾ Katso Tuomiokap. konsist. Brefbok 1805 s. 192 seur.

²⁾ Ibid. Brefboken 1808 ¹⁰/₈ ja ²⁴/₁₀ 1810. Tässä mainitaan erityisesti, että rakennukseen on tehtävä posliinikakluunit, jommoisia jo kohtuhinnasta Turussakin saadaan. — Vanhassakin piispalassa, jossa aikoinansa mainitaan J. G. Geitellin seinämaalaukset, oli ulkomailta tuotetut posliinikakluunit.

vaati läsnä olevat vannomaan uskollisuutta uudelle hallitsijalle, kuten kirjelmässä ¹¹/₈ jo oli tietäväksi tehty. Hänen tahtonsa tapahtuikin.

Jo tammikuun 26 p. oli konsistori päättänyt kirjaston muutettavaksi uuteen akatemiataloon, päätös, josta näemme sen jo sitä myöten valmistuneen. Hiukan ennen Juhannusta yritettiinkin panemaan toimeen tämä muutos, mutta kun ainoastaan yhtä kirjastosalia voitiin käyttää, — toinen näet oli varattu akatemian julasaliksi — lykättiin se sentään toistaiseksi. Lukuvuoden päättäjäiset ja juhlallinen rehtorivaihdos — Calonius jätti paikkansa prof. G. A. Haartmanille — tapahtui jo tässä juhlasaliksi järjestetyssä uuden talon kirjastohuoneessa. Tässäkään eivät akatemian isät saaneet olla rauhassa: marraskuun 25 p. pyytää ruhtinas Bagration tätä juhlasalia venäläisen sotaväen kirkoksi, mutta professorit kiivastuvat jo ja näyttävät hänet — vanhaan anatomiasaliin, missä Bassin työväki oli viime kesänä asunut. Vaikka työt akatemiatalolla seisautettiin 2 ¹/₂ vuodeksi (ne jatkuivat vasta kesällä 1810) ja vaikka Bassikaan siis ei tältä ajalta kontrahtinsa mukaisesti palkkaa saanut, jäi hän nähtävästi edelleen Turkuun, mistä talviaikana muuten olisi ollutkin huononlainen pääsy Tukholmaan. Seuraa tekivät hä-

Sähkölamppu.

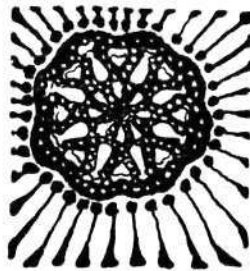
Vilho Penttilä — M. Frelander.

nelle myöskin „Haapaniemen hanhenpojat“ eli tämän sotakoulun 10 ruotsalaista aatelisnuorkaista, jotka sodan jaloista olivat Turkuun paenneet ja täällä paremmaksi vakuudeksi „alma materin“ turviin päässeet muka ylioppilaina. Kesän ajan pysyi hän myöskin Turussa, koska syyskuun alussa pyytää, että hänelle luovutettaisiin se 4:n suojan huoneisto keittiöineen, jonka hän akatemian kamreeria varten oli jo ehtinyt saada kuntoon uuden talon 3:nessä kerroksessa; toisen kerroksen huoneet ovat myöskin jo samana kesänä valmistuneet, koska akatemian arkisto muutetaan sinne erityiseen holvihuoneeseen laboratorion yläkerrasta (konsist. pöyt. 8/7 1808).

Bassi asettui siis nyt asumaan akatemiatalon yläkertaan „taloudenhoitajattarensa“ kanssa. Milloin hän oli ensiksi tutustunut Helena Kristina Wetterbruniin, emme tiedä, mutta näyttääpä siltä kuin olisi tämä v. 1806 seurannut Bassin mukana Tukholmasta. Luultavasti oli hänen isänsä kuollut jo ennenkuin Bassi häneen tutustui; mutta tytön äiti, onalalta nimeltä Anna Maria Rosendahl, eli vielä kesällä 1814, jolloin hän 72 vuotiaana — hän oli syntynyt 17/8 1742 — oleskeli jonkun aikaa Bassin luona Turussa, matkustaen sentään vielä samana syksynä takaisin Tukholmaan. Vihitty ei Bassi ollut vielä silloinkaan neiti Wetterbrunin kanssa, vaikka heillä jo oli kaksi lasta, joista tytär Jeanette Carolina oli syntynyt jo 27/10 1808 ja poika Karl Johan marraskuun 14 p. 1812.

Senpä vuoksi onkin viime mainittu samoin

kuin hänen nuorempi sisarensakin Sofia Antoinette (s. 24/1 1815) merkitty Turun tuomiokirkon ruotsalaisen seurakunnan kirkonkirjoihin aviottomina lapsina. Jälkimmäisen ristiäisissä mainitaan sentään läsnä professorit Snellman ja Törngren, akat. kamreeri Federley, akat. miekkailunopettaja Otta y. m. Vasta vuotta myöhemmin eli 9/4 1816 tapaamme kirkonkirjoissa mainittuna, että tuomiorovasti G. Gadolin on vihkinyt arkkitehti Bassin ja hänen „kihlatun morsiamensa“ neiti Wetterbrunin, jonka jälkeen heille samana vuonna (27/9) syntyi tytär Agnes Charlotta ja ainoastaan viisi kuukautta myöhemmin, jos saamme uskoa kirkonkirjoja, neljäs tytär Engel Kristina Francesca, jonka kummina mainitaan m. m. ylitirehtööri Nordenstedt, apt. J. Julin ja neiti Arppe. Kaikkiansa on Bassilla ensimmäisen vaimonsa kanssa ollut kuusi lasta; edellisten lisäksi syntyi näet vielä 24/6 1819 viides tytär Emelia Elisabeth.

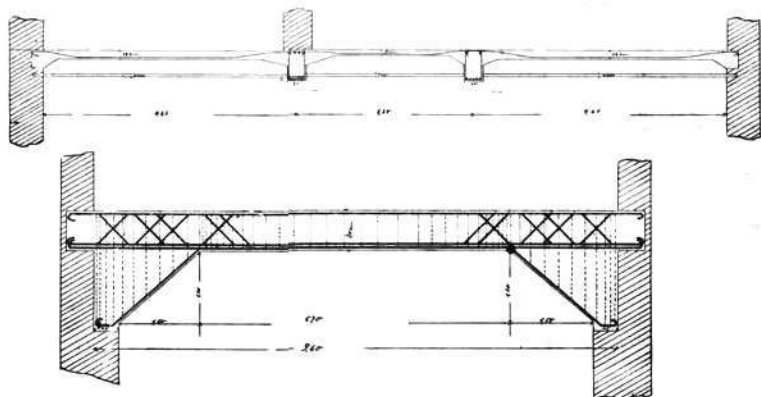
era

ERÄS RAUTABETONIRAKENNE.

Rautabetonirakenteet ovat meillä Suomessa viimeisten kolmen vuoden kuluessa huomattavasti edistyneet ja käytetään niitä nyt ei ainoastaan tehdasrakennuksissa, kouluissa, sairashuoneissa ja muissa sentapaisissa, vaan myöskin asuinrakennuksissa. Syy tähän on pääasiallisesti etsittävä tämän rakennustavan suuresta tulenvarmuudesta ja olisi sentähden

suotavaa, että vieläkin enemmän, kuin tähänasti asuinhuoneita rakennettaessa kiinnitettäisi huomiota rautabetoniin. Miten monipuolisesti sitä voidaan käyttää ja miten paljo sovitaa olosuhteiden mukaan ovat, Arkkitekten'in mukaan, osoittaneet muutamat toiminimen Hennebique Järmbeton, R. P. Heinrich suorittamat varsin huvittavat työt joista erittäinkin seuraava ansaitsee tulla mainituksi.

Oli muodostettava suurempi sali erääseen arkkitehti Alb. Nybergin rakentamaan uutisrakennukseen ja sitä varten poistettava pohjakerroksesta rakennuksen läpi kulkeva 55 cm vahvuinen väli-seinä. Seinä kulkee kolmen kerroksen läpi ja kannattaa sillä kahdenpuolen lepäviä välikattoja niin, että 9,10 metrin pituudelle tulee vaikuttamaan noin 160,000 kg yhteenlaskettu paino. Mainittu toimi-

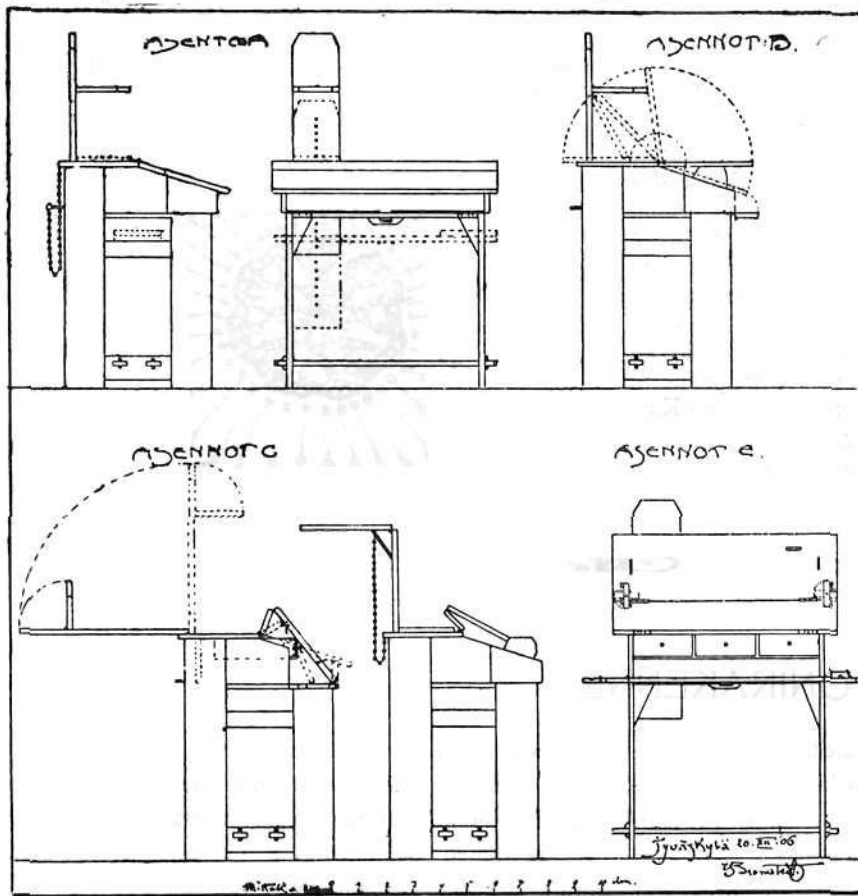
nimi ehdotti tätä tavatonta painoa kannattamaan rautabetonipalkin vieressä olevan piirustuksen mukaan.

Katto itse tehtiin kaksin kertaiseksi äänenkuulumisen estämiseksi ja palkkien korkeudesta jäi näkyviin ainoastaan 10 cm jota voidaan käyttää koristuksena.

Työ tehtiin elokuussa ja voidaan sitä pitää varsin onnistuneena. Tehtävä suoritettiin mainitun toiminnan oman konstruktionin mukaan, eikä Hennebique järjestelmää noudattaen.

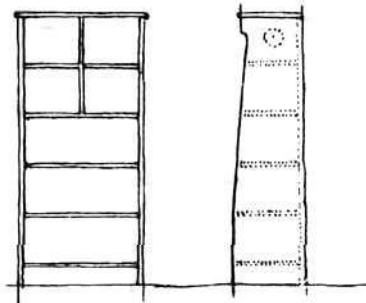

UUSI PIIRUSTUSPÖYTÄ.

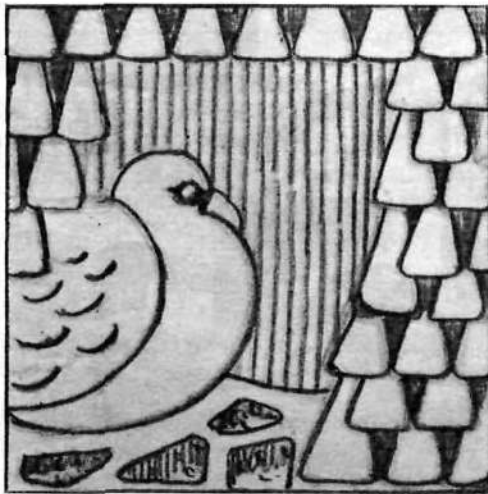
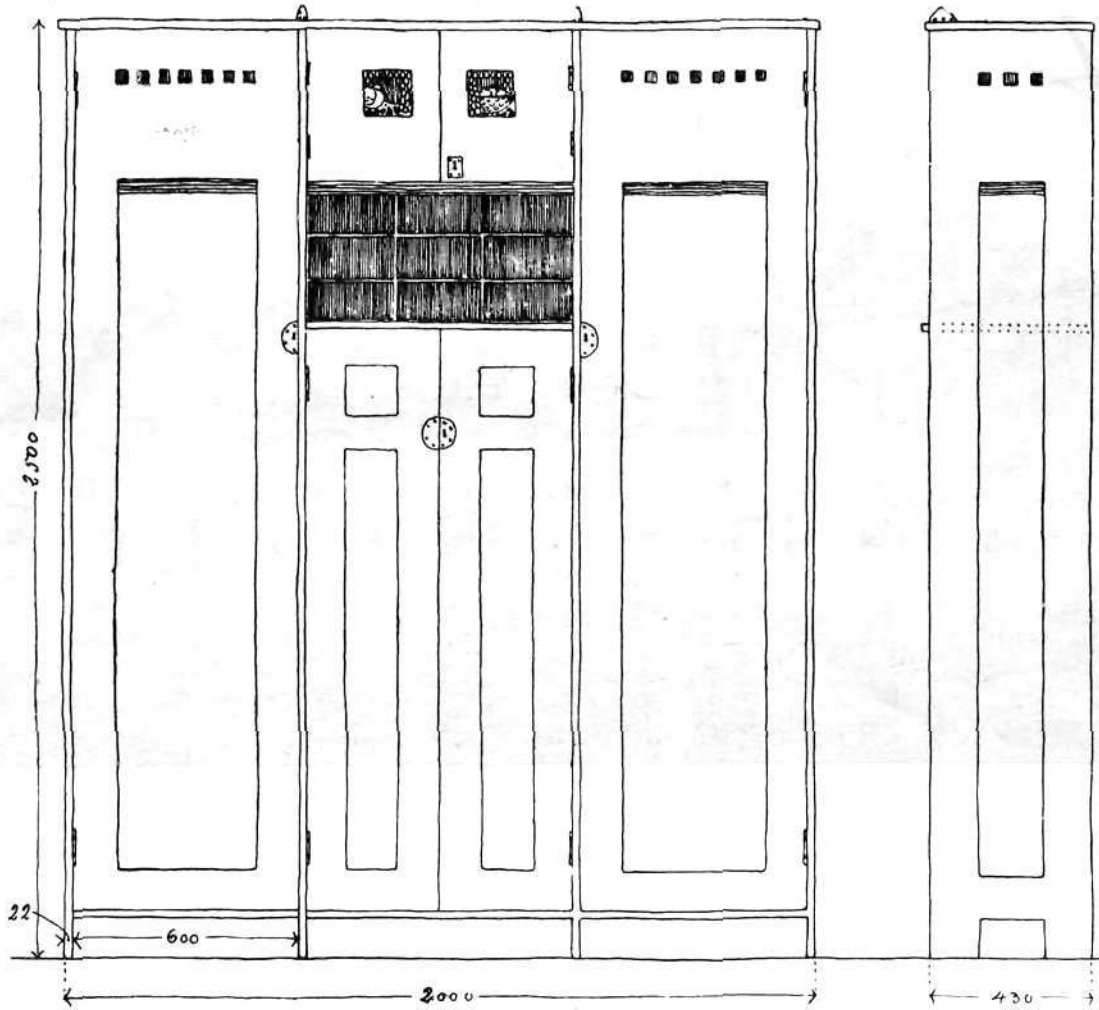

Piirustus- (luku- ja kirjoitus-) **pöytä** kouluja ja yksityisiä piirtäjiä varten.
Arkkitehti *Yrjö Blomstedtin* keksimä.

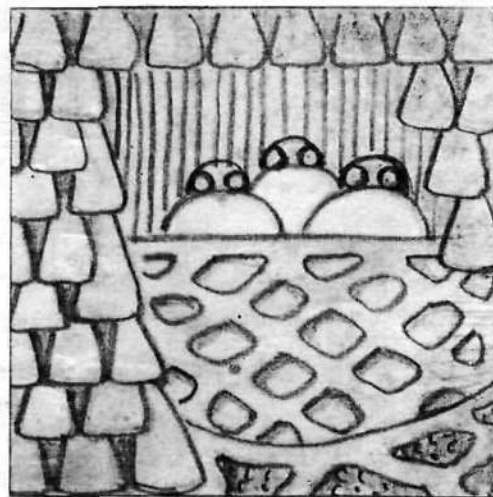
Vieressä on kuvattuna piirustuspöytä, jonka on keksinyt arkkitehti Yrjö Blomstedt, piirustuksen ja käsitöiden lehtori Jyväskylän seminaarissa. Pöydässä, jonka kansilaitos kääntyy saranoilla useampaan eri asentoon, voidaan harjoittaa sekä teknillistä että käsivara-piirustusta seisallaan ja istuen. Pöydän taka-osaan on kiinnitetty piirustusmallien asetinteline. Pöytä jossa on erityiset laatikkolaitokset, soveltuu teknikoille edullisesti käytettäväksi semmin-kin suurempikokoisena. Mallipöytä on nähtävänä Akateemisen kirjak:n opetusvälineosassa, josta sitä vastaisuudessa voidaan tilata. Piirustuspulpetit ovat jo käytännössä Jyväskylän ja Sortavalan seminaarien uusissa piirustus saleissa.

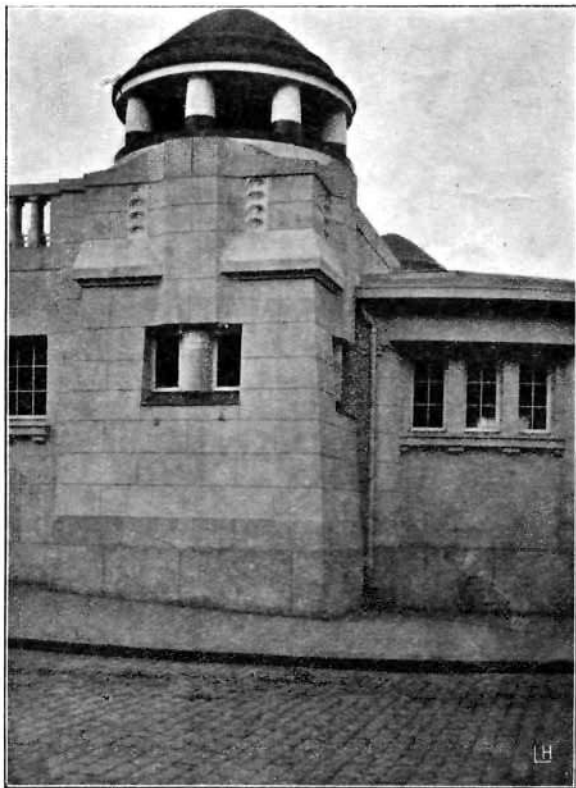
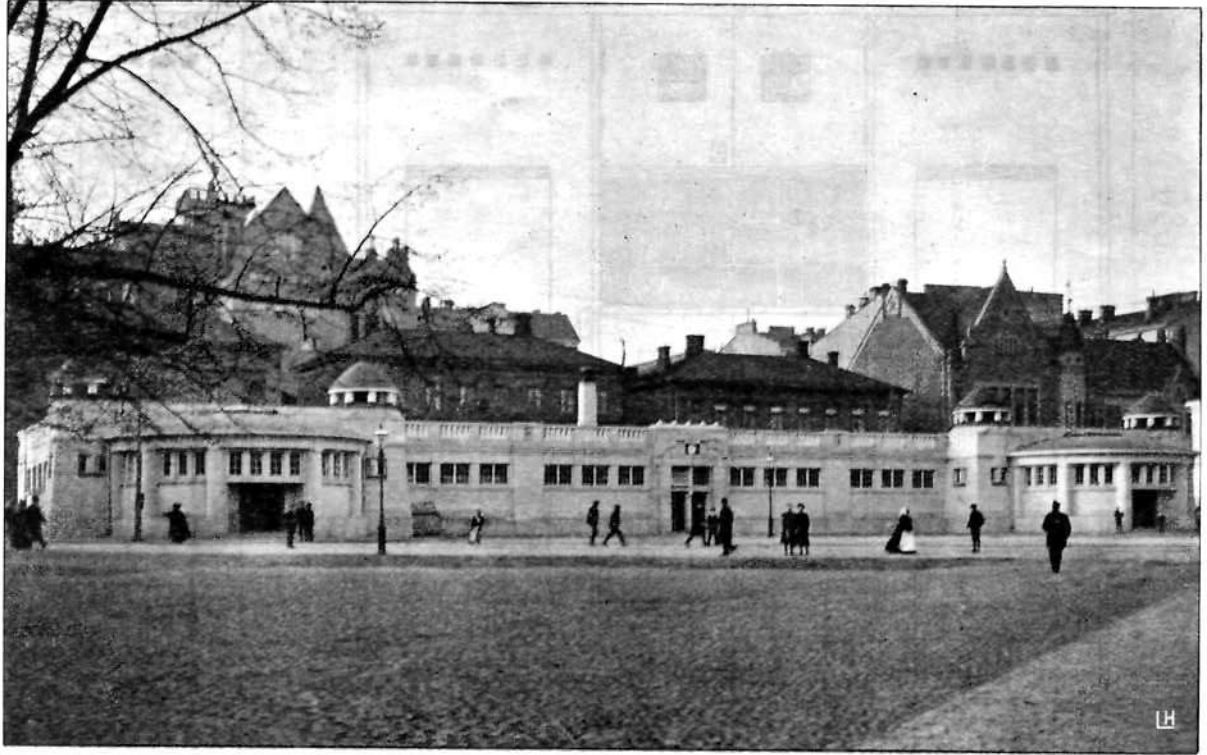
Hylly.

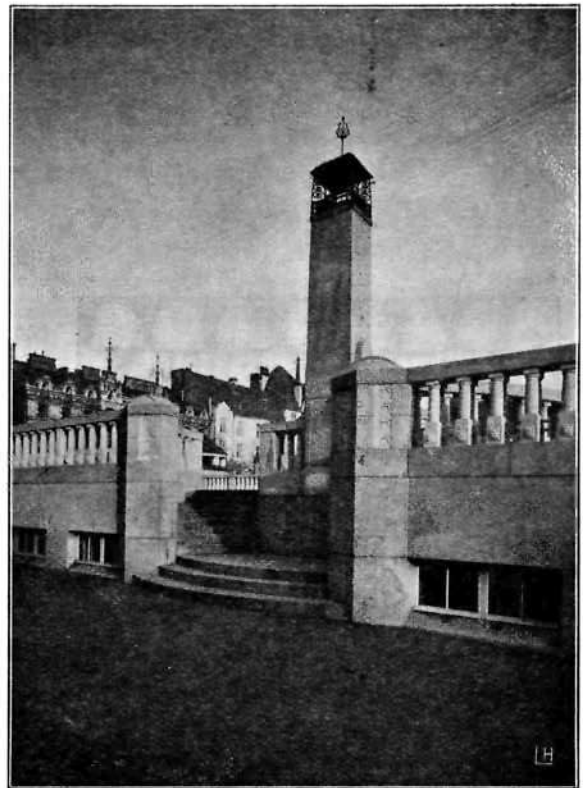
Kaappi

Vilho Penttilä — Schroderus.

Kasarmintorin kauppahalli Helsingissä

Arkkite. Selim A. Lindqvist.

ARKKITEHTUURINÄYTTELY.

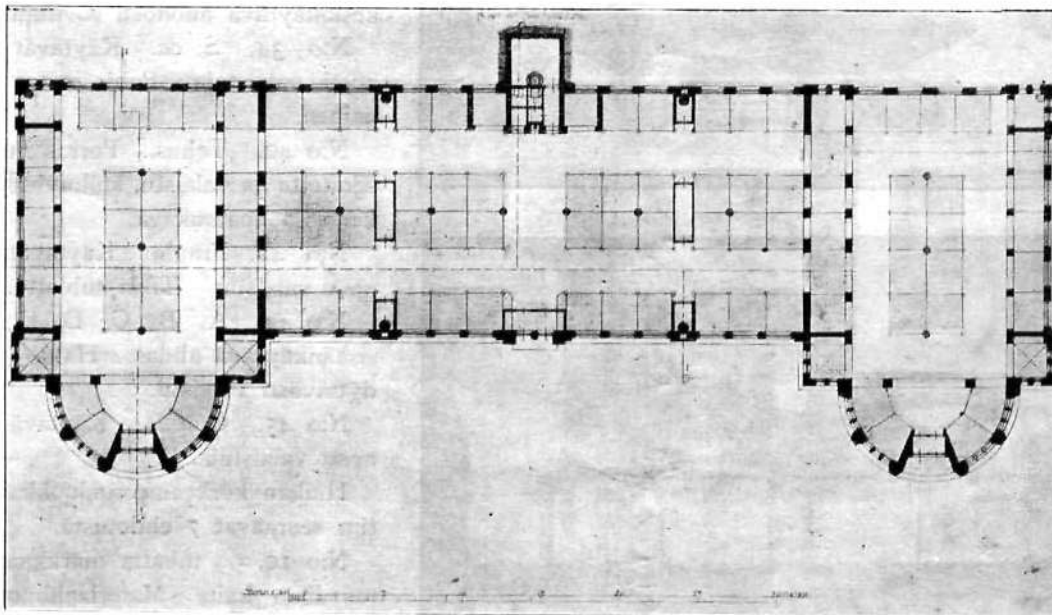
Joulukuun 7 p. sulettiin täällä ensimmäinen yleinen arkkitehtuurinäyttely maassamme. Arkkitehtiklubi oli jo kauvemmin puuhailnut sentaipaista, mutta nyt vasta saatiin puuhasta tosi Näyttely oli sovitettu Ritarihuoneelle ja täytti se kokonaan suuren juhlasalin

Arkkitehtuurimme syntyäikää edustamaan oli hankittu joukko C. L. Engelin luonnoksia. Salin keskiseinälle asetetun tekijän pronssisen

rintakuvan kahdenpuolen oli sijoitettu luonnoksia sellaisia, kuin yliopistosta, senaatista, Katajanokan kasarmista ja Nikolainkirkosta. Viime mainitusta oli saapuvilla myöskin saksalaisen E. Lohrmanin uusinto pikku torneineen. Sitte piti näyttelyssä kävijän hypätä suoraan nykyaikaan, sillä ikävä kyllä, ei löytynyt mitään sellaisilta arkkitehdeiltä, kuin Sjöström ja Höijer, jotta keskeytymättä olisi voinut seurata nuoren arkkitehtuurimme kehitystä niin tyyliässä, kuin työtavassa. Nykyisistä arkkitehdeistä sekä arkkitehtuurifirmoista olivat edustettuina seuraavat: Gessellius-Lindgren-Saarinen, Lars Sonck, S. Frostérus, v. Essen-Kallio-Ikäläinen, Max Frelander, V. Vilenius, Georg Vilenius, Th. Helström, A. Rancken, V. Penttilä, M. Sjerfbeck, C. Frankenhaeuser, B. Brunila, V. G. Palmqvist, G. Strengell, D. V. Frölander, J. Ahrenberg, Jarl Eklund, Gustaf Estlander ja Grahn-Hedman-Wasastjerna. Maaseutu arkkitehtejä edusti ainoastaan V. Sucksdorff Oulusta. Kaipasi montaa nykyään tunnettua ja uutterasti toimivaa arkkitehtinimeä kuten esim. Lindahl, Thomé, Jung, Nyström, Lindqvist. Ajanpuute on luultavasti ollut esteenä, jos olisivat tahtoneet valmistaa jotain erityisesti näyttelyä varten. Näyttely sisälsi etupäässä luonnospiirustuksia, myös akvarelleja, matkaskitsejä ja valokuvia. Uudesta Fjaldalin museosta oli myös kipsimodelli näytteillä. On toivottava, että arkkitehtuurinäyttelyistäkin tulisi jokavuotisia, ja saataisi ne jos mahdollista vielä rikkaammiksi. Ne olisivat varmasti kasvattavia nuorelle polvelle ja arkkitehtuuria opiskeleville.

T. K.

Kasarmintorin kauppahalli Helsingissä

Arkkiteht. Selim A. Lindqvist.

HÄMEENLINNAN JA TURUN KANSAKOULUKILPAILUT.

Hämeenlinnan uuden kansakoulun kilpailupiirustuksia arvostelemaan valitun palkintolautakunnan pöytäkirjasta:

Kilpailuun jätettiin määrätyn ajan kuluessa 46 ehdotusta sekä kilpailuajan päätyttyä yksi ehdotus, jota ei arvosteltu.

Ehdotuksista eroitettiin ensinnä seuraavat 21, joita vähemmän onnistuneen pohjasovituk-sensa takia ei katsottu voitavan huomioon ot-taa palkinnon jaossa:

N:o 3. Tavastland. Halli hiukan pimeä ensi kerroksessa.

N:o 6. Selo. Halli ei hyvin valaistu.

N:o 7. Sonja. Voimistelusalit luokkahuo-noiden päällä. Valtaeteinen epämiellyttävästi valaistu.

N:o 8. E. Veistosali huonosti valaistu. Kahden luokkahuoneen sisäänkäytävät epämu-kavia.

N:o 9 Halpa. Kolmen luokkahuoneen si-säänkäytävät huonosti sijoitettuja. Epäkäytän-nöllistä sovittaa niin pieni koulu kolmeen ker-rokseen.

N:o 11. Pelops. Sisäänkäytäväsovitus 4:ään luokkahuoneeseen epäonnistunut. Sitäpaitsi on yhden luokkahuoneen ovi pienellä podestilla.

N:o 12. Piirretty lintu. Ehdotus ei tyy-dytä arkkitehtonisia vaatimuksia. Porras epä-käytännöllisesti käyristetty. — Fasaadit huonot.

N:o 13. Kansakoulu. Käytävät pimeitä ja ahtaita.

N:o 14. Anna. Sisäänkäytävät 4:ään luok-kahuoneeseen sopimattomasti sijoitettuja.

N:o 19. Piirretty kolmio. Opettajuhuone huonosti sijoitettu. Useamman luokkahuoneen sisäänkäytävät ei tyydyttäviä.

N:o 20. Bas. Pääsisäänkäytävä hiukan pi-meä. Halli ahdas. Fasaadit huonot.

N:o 22. 6666 m². Halli valaistu ainoastaan kattovalolla.

N:o 23. Tegel. Käytävä ja halli epätyytyttävästi valaistut. Pitkä ul-komuuri.

N:o 24. Aber doch. Halli huonosti valaistu. Yhdellä luokkahuo-neella huonosti sijoitettu sisäänkäy-tävä Opettajaeteinen pimeä.

N:o 29. Kiire. Halli läpikäytävä-huone. Opettajaeteinen ja toaletit pimeitä. Kahdella luokkahuoneella huonosti sijoitetut sisäänkäytävät.

N:o 32. Ergo. Halli sekä pimeä keskikäytävä huonosti sovitettut.

N:o 34. S. cc. Käytävät huonosti valaistuja. Pohjasovitus hajanainen.

N:o 40. Tehus. Porras huonosti sijoitettu ja valaistu, kulkuyhteys alakerrassa epämukava.

N:o 42. Frapin. Käytävät huonosti valaistut. Tilaa tuhlatu.

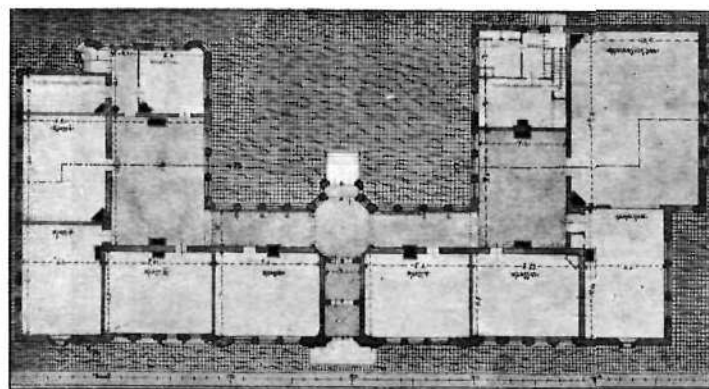
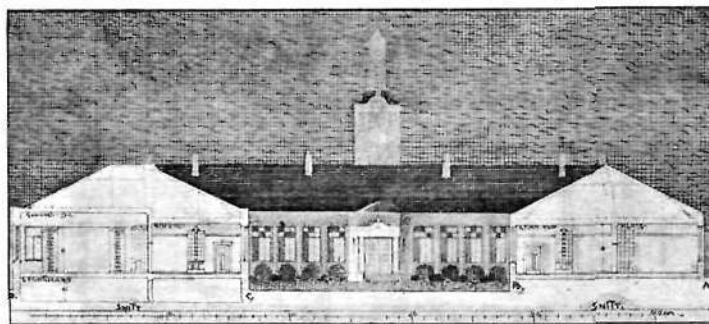
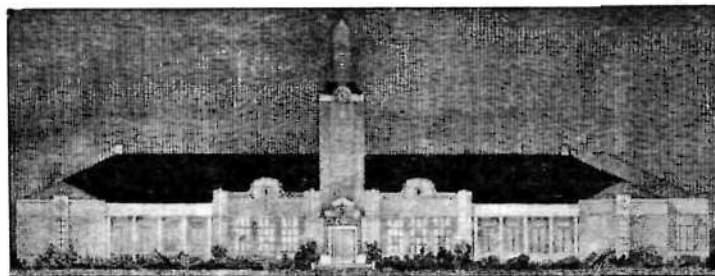
N:o 44. A. B. C. D. E. Pääsisäänkäytävä ahdas. Halli epätyydyttävästi valaistu.

N:o 45. Gunilla. Käytävät huonosti valaistuja.

Hiukan korkeampaan luokkaan vie-tiin seuraavat 7 ehdotusta.

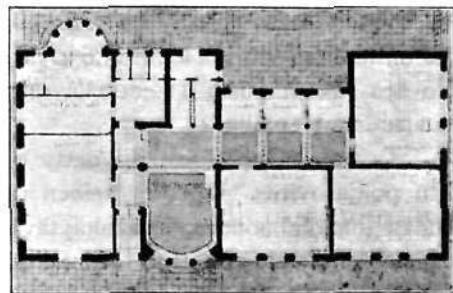
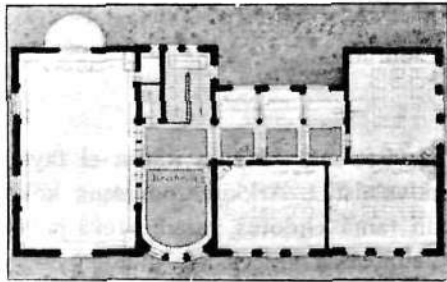
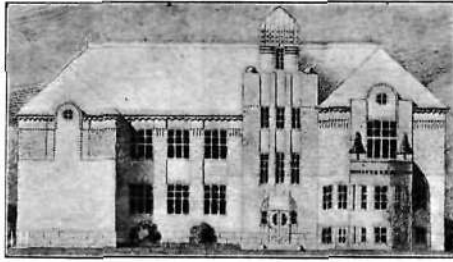
N:o 10. 99 tuhatta markkaa. Porras liian kaita. Materiaalihuone so-pimattomasti sijoitettu.

N:o 16. Birger Jarl. Fasaadit huo-

I palkinto

Valter Jung.

II palkinto

Karl Lindahl.

not. Pohjat huonosti tutkitut. Muunnosehdotus II parempi kuin I.

N:o 17. K. K. Yksi luokkahuone aivan eristetty ja sisäänkäytävä sijoitettu sopimattomasti.

N:o 26. Razzle-Dazzle. Yhteen luokkahuoneeseen ja voimistelusaliiin sisäänkäytävä porraspodestilta.

N:o 33. Z. Z. Z. Z. Hallit liian pienet. Luokkien sijoitus voimistelusalin päälle ei tässä tapauksessa hyvä.

N:o 39. Rex. Ylähalli huonosti tutkittu. Fasaadit eivät arkkitehtoonisia.

N:o 43. Fez. Halli hajanainen ja ahdas. Vahtimestarihuoneusto epäkäytännöllinen.

Jällellä olevista ehdotuksista ei seuraavia katsottu voitavan asettaa palkittavaan luokkaan.

N:o 1. Tusch. Pieni kuutiosisältö (5,200 m³) on saavutettu hallin kustannuksella, jossa ei ole osoitettu mitään paikkaa oppilasten päällysvaateille. Porras ei arkkitehtonisesti tyydyttävä.

N:o 2. Plus. Yläkerroksen halli pienehkö. Porras ahdas. Yksi toalettihuone pimeä, 5,200 m³.

N:o 4. Piirretty neliö. Kallis pohjasovitus (5,700 m³). Osa hallista (alakerrassa) huonosti valaistu.

N:o 5. Jonas. Halli ahdas ja muodoltaan epämiellyttävä. Kallis, (5,800 m³).

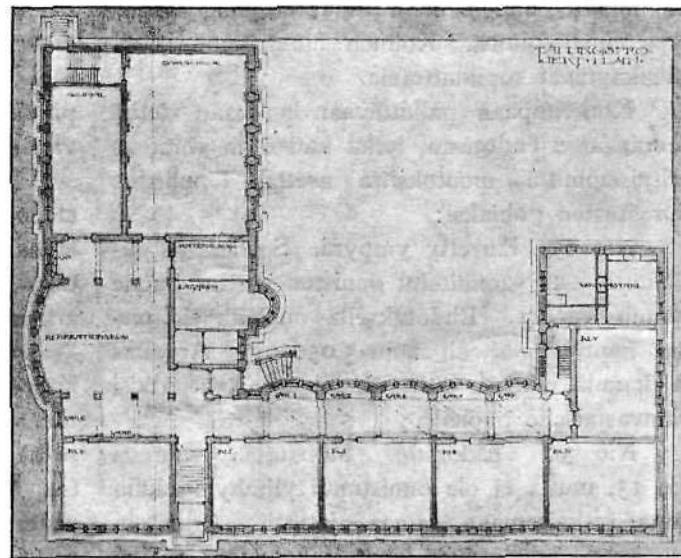
N:o 18. Jin Jutsu. Virkistysuhuone liiaksi läpikäytävähuone. Yhdellä luokkahuoneella huonosti sijoitettu sisäänkäytävä. Opettajahuoneen eteinen pimeä.

N:o 31. Cirkel. Ehdotuksella on monta etua mitä tulee valaistukseen ja huonesijoitukseen pohjassa, mutta kärsii keskityksen puutetta ja on kallis (5,900 m³) pitkinne ulkomuureineen.

N:o 25. Home and garden. Pääehdotuksessa ei materiaaliuhuone ole opettajahuoneen vieressä ja opettajaeteinen on pimeä. Muunnosehdotuksessa on pimeä käytävä valtaeteisen ja opettajahuoneen välillä, jotapaitsi hallia täytyy pitää liian pienenä, kun sen samalla tulee olla päällysvaatehuoneena. 5.200 m³.

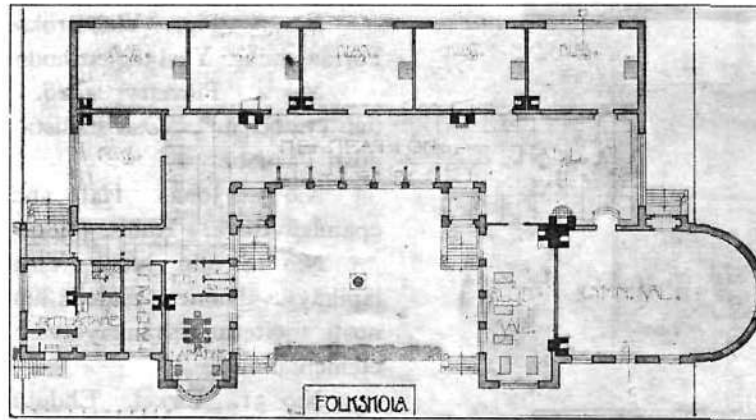
N:o 27. Fandango. Halli hiukan ahdas. Opettajahuone toisessa kerroksessa. 5,400 m³.

N:o 28. Hattelmala. Päällysvaatehuone sovituksessa pimeä. Opettajaeteinen pimeä. Ulkoinen arkkitehtuuri ilman ryhtiä 5,500 m³.

III palkinto

Albert Richardtson.

Lunastettavaksi ehdotettu, motto: Eldorado.

N:o 35. Lucifer. Veistosaliin noustava kaksi porrasta. Pimeä opettajaeteinen. 5,650 m³.

N:o 36. Tavast. Sisäänkäytävä ulkoa ai-noastaan yhdeltä puolelta. Halli epämiellyttävä. Pitkä ulkomuuri. 5,500 m³.

N:o 37. Ursus. Hallin toinen pää pimeän-lainen ja sen sisäänkäytävä epäedullinen. Fasaadit yksitoikkoiset. 5,550 m³.

N:o 38. Olofsborg. Halli muodostaa liiaksi läpikulkuhuoneen. Voimistelusalin sisäänkäytävä pienellä porrastodestilla. Fasaadit kypsymättömät. 5,750 m³.

N:o 41. Arkkitehtonisesti sovitettu pohja, kumminkin hiukan liian ahdas etupiha. Opettajaeteinen pimeä. Kolmen luokkahuoneen sisäänkäytävät sopimattomia.

Korkeimpaan palkittavaan luokkaan vietiin seuraavat 4 ehdotusta, jotka katsottiin voitavan erityisemmittä muutoksitta asettaa lopullisten piirustusten pohjaksi:

N:o 15. Piirretty ympyrä. Selvästi ja yksinkertaisesti suunniteltu onnistuneine eri huone ryhmityksineen. Ehdotuksella on kaikkein pienin kuutiosisältö eli noin 5,050 m³. Arvokas ja kaunis ulkoasu voitaisi, jos torni siirrettäisi päinvastaiselle puolelle.

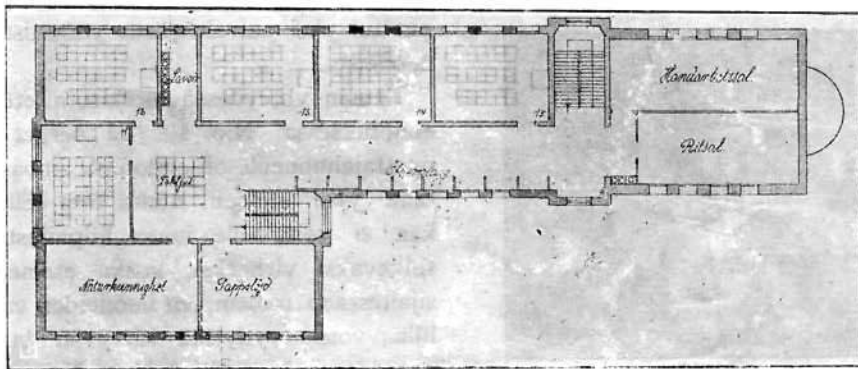
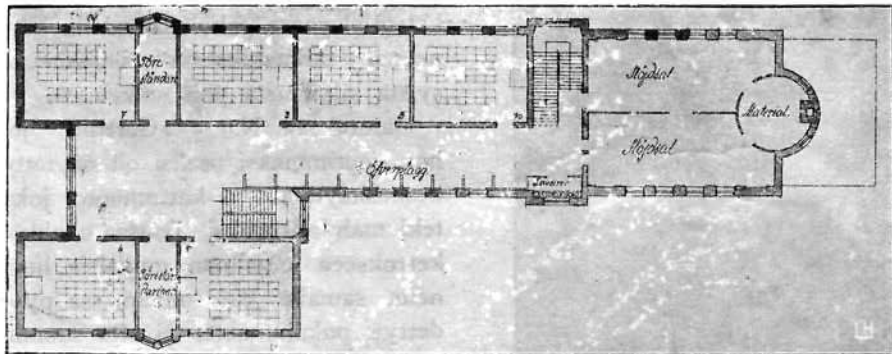
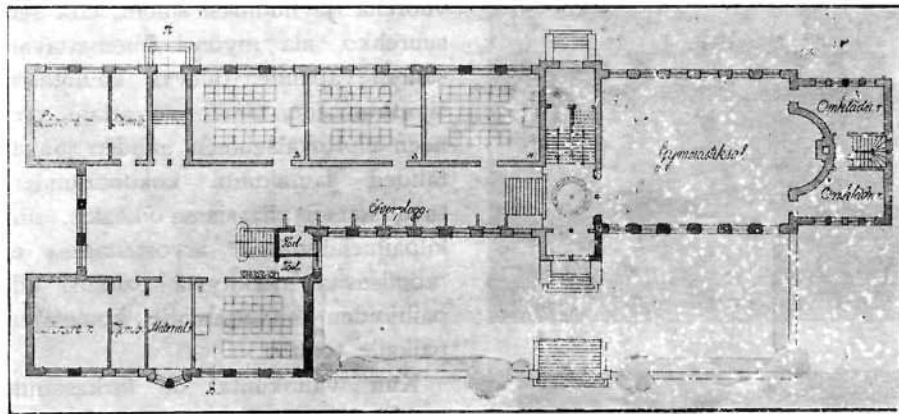
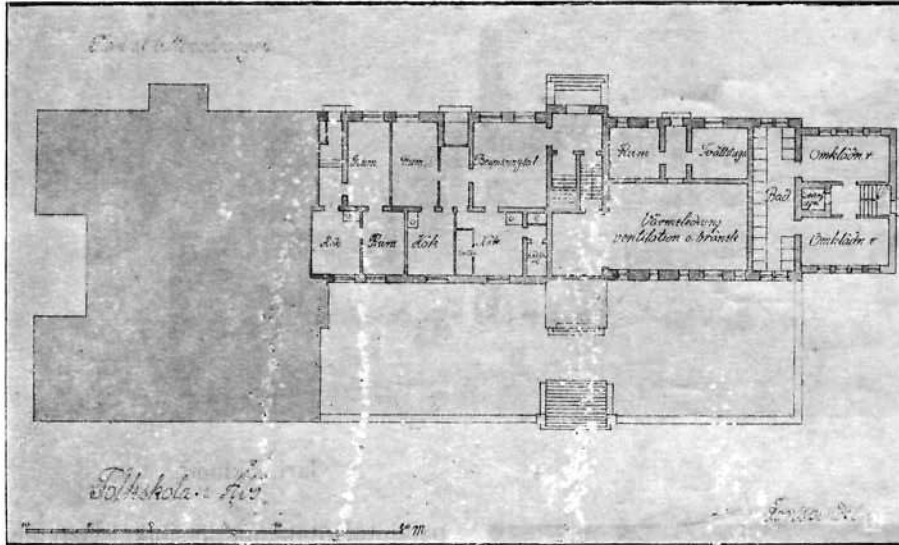
N:o 30. Eldorado. Muistuttaa suuresti n:o 15, mutta ei ole onnistunut yhtähyvin, kuin tämä ratkaisemaan samaa ajatusta. Arkkitehtonisesti miellyttävä sovitus kolmelta puolen rajoitettuihin etupihoineen on siten tässä ahtaampi,

kuin ehdotuksessa 15. Hallin itäosa ei täysin tyydyttävästi valaistu. Arkkitehtoonisena kokonaisuutena on tämä ehdotus varsin etevä ja voidaan tässä suhteessa erityisesti muiden edelle asettaa pohjoisfasaadi, joka huolimatta yksinkertaisista dekoratiivivälineistään saa aikaan hämmästyttävän kauniin arkkitehtonisen vaikutuksen. Ehdotus on muuten suuri ja kallis (5,650 m³), jonka tähden sen rakentamista 110,000:llä markalla voidaan suuresti epäillä.

N:o 31. Tavast. Onnellisesti löydetty ja hyvin tutkittu pohjasovitus. Opettajaeteinen pimeä ja kahden luokkahuoneen sisäänkäytävät käytävän päässä ahtaasti asetettu. Monet detaljeeratut osat pohjassa tekevät työn suorituksen kalliiksi (5,450 m³). Fasaadit erityisesti pitkäfasaadi ikävystyttäviä ja arkkitehtonisesti vähäpätöisiä.

N:o 46. Crapp. Pohjat kauniisti tutkittuja etelään antavine virvotteluhuoneineen. Porras ahtaan puoleinen, mutta voidaan levittää ehdotusta muuttamatta tai suurentamatta. Fasaadit arkkitehtonisesti vähäpätöisiä.

Kun palkintolautakunta kaikinpuolin ja tarkoin keskusteltuaan vertaili neljän viime mainitun ehdotuksen etuja ja puutteita toisiinsa päätti se äänestettyään suljetuin lipuin ensisijalle asettaa ehdotuksen N:o 15, *piirretty ympyrä* (13 pistettä), toiselle N:o 46 *Crapp*, (10 pistettä) ja kolmannelle N:o 31 *Tavast* (4 pistettä) sekä neljännelle N:o 30 *Eldorado* (3 pistettä).

I palkinto

Jarl Eklund.

Tämän johdosta annettiin ensi palkinto N:o 15:lle, sekä samalla lautakunta yksimielisesti päätti Hämeenlinnan kaupungin valtuustolle puoltaa tämän ehdotuksen asettamista lopullisten piirustusten pohjaksi. Toinen ja kolmas palkinto annettiin N:o 46:lle ja N:o 31:lle, ja samalla lautakunta yksimielisesti päätti Hämeenlinnan valtuustolle ehdottaa lunastettavaksi ehdotus N:o 30 Eldorado.

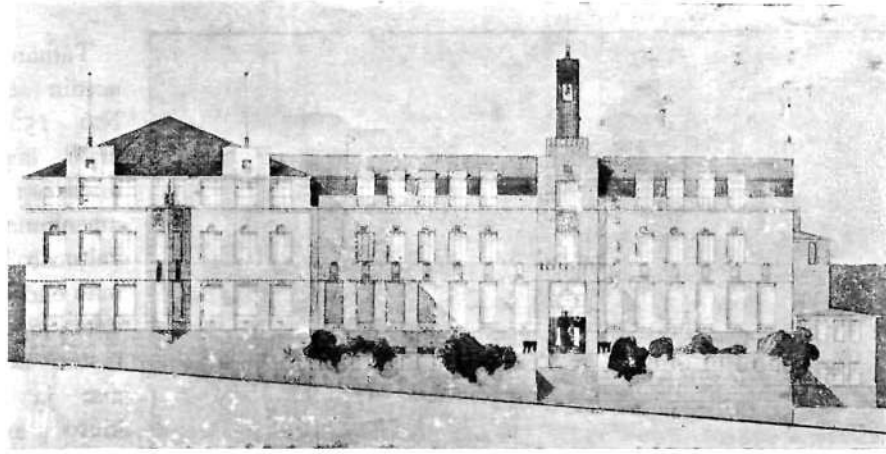
Kun tämän jälkeen nimiliput avattiin huomattiin ehdotuksen N:o 15 tekijäksi arkkitehti Valter Jung (toiminimi V. Jung & E. Fabritius); ehd. 46 tekijäksi arkkit. Karl Lindahl ja ehd. 31 tekijäksi arkkit. Albert Richardtson Turusta.

* * *

Palkintolautakunnan antamasta lausunnosta Turun kaupungin elokuun 2 p:nä 1907 julistamassa kilpailussa kansakoulurakennuspiirustuksia varten n. s. Kertun vuorelle mainitussa kaupungissa.

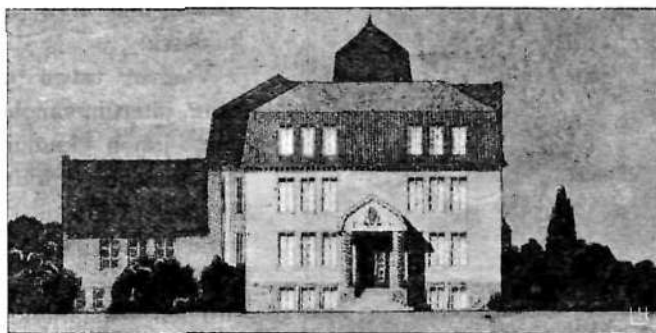
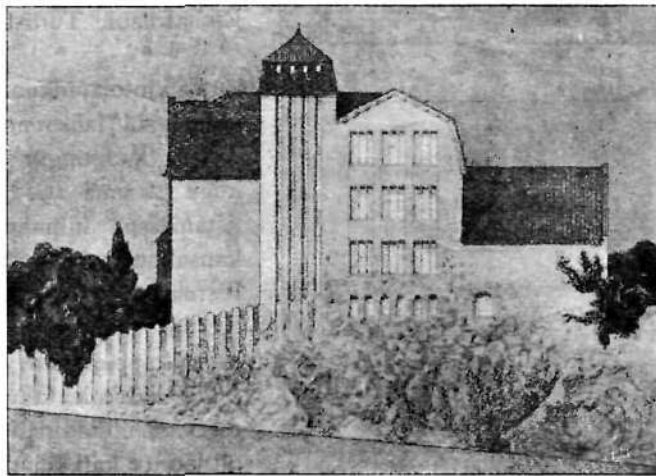
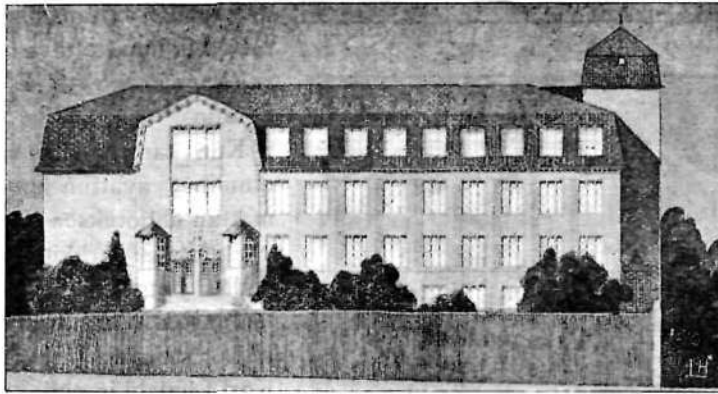
Palkintolautakunta merkitsi että kilpailuun oli jätetty kaikkiaan 24 ehdotusta, kaikki ohjelmassa määrätyn ajan kuluessa.

Vanhan tavan mukaan, jätettiin valiokunnan, johon kuuluivat lautakunnan arkkitehdit, tarkastettavaksi olivatko eri ehdotukset yhtäpitäviä ohjelman sitovien määräyksien kanssa. Ennenkuin tarkastus lopetettiin kävi

I palkinto

Jarl Eklund.

II palkinto

Eliel Saarinen.

palkintolautakunta täysilukuisenakuminkin katsomassa tonttia Kertun vuorella ja huomasi silloin, että sen suurehko ala myönsi huomattavan suuren vapauden tulevan koulutalon sijoittamiselle, tämän verrattain pienen ulottuvaisuuteen nähden jonkätähden lautakunta kokonaisuudessaan katsoi pääasiassa oikeaksi, että kilpailuehdotuksia arvosteltaessa ei ratkaisevaa merkitystä pantaisi kilpailijoiden ehdottamalle koulutalon paikalle tontilla.

Kun valiokunta oli tarkastanut kaikki kilpailuehdotukset, kokoontui lautakunta taas kokonaisuudessaan ja katsoi olevansa pakoitettu edellä käyneessä tarkastuksessa ilmenneistä syistä kilpailusta pois sulkemaan

ehdotuksen N:o 3 »Gertrud,» johon suurimmaksi osaksi oli näytetty keskuskäytäviä ja kattomuoto, joka teki mahdottomaksi sijoittaa ullakokerrokseen ohjelman mukaisia huoneita samalla kun ohjelmassa pyydettyä pukuhuonetta ei oltu suunniteltu, sekä

ehdotuksen N:o 11 »Petrus», mistä puuttui yksi palvelusväelle varatuista huoneista.

Tämän yhteydessä merkittiin, että ehdotuksessa N:o 1, »På berget», opettajahuoneille oli ehdotettu ainoastaan yksi eteinen, mutta tätä seikkaa ei voitu sille lukea kilpailusta sulkeväksi virheeksi, koska eteinen sijaitessaan molempien huoneiden välillä voisi tyydyttää löytyvän tarpeen; samoin, että ehdotus N:o 11, »Petrus», ellei poissulkemissyötä olisi

ollut, selvän sovituksensa ja pienen kuutiosisältönsä (noin 17660 m²) takia todennäköisesti olisi asetettu palkittavaan luokkaan.

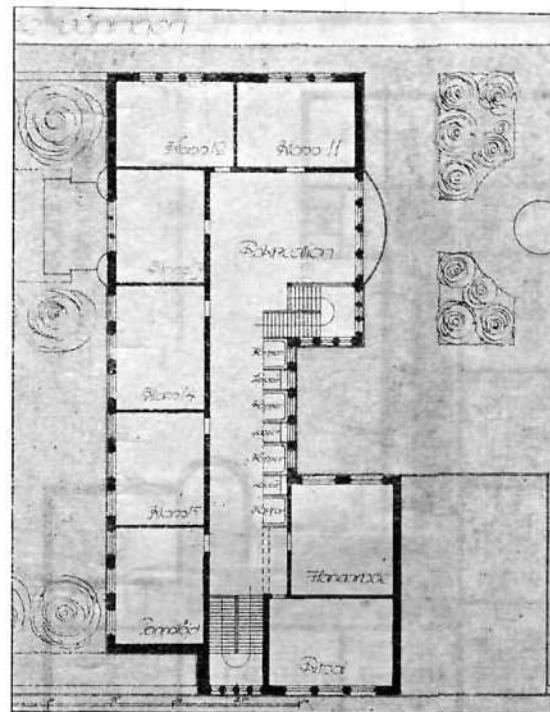
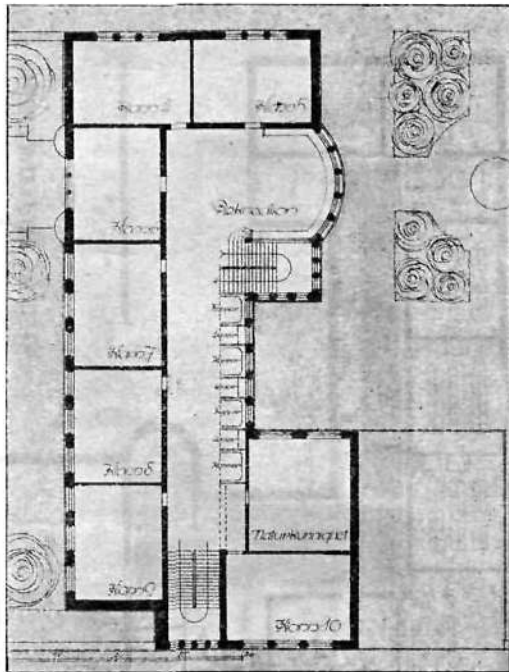
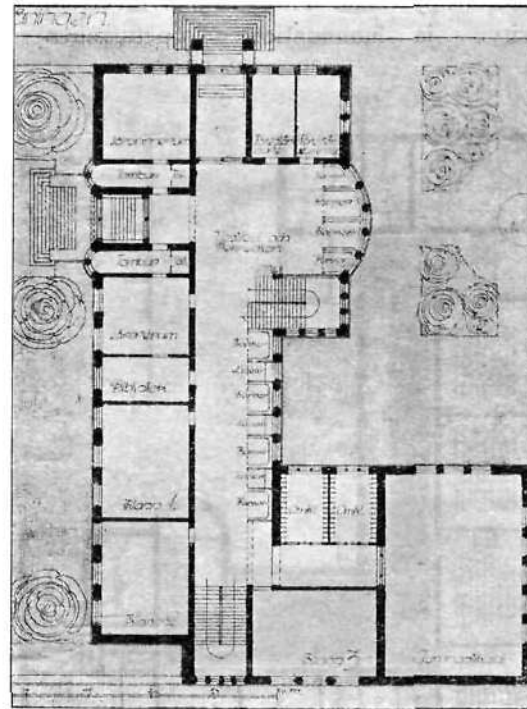
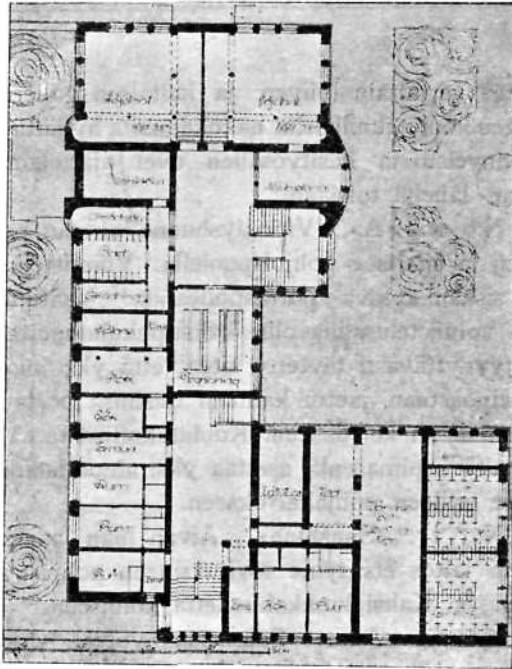
Vertailevasti arvosteltuaan kilpailuun hyväksytyjä ehdotuksia asetti lautakunta yksimielisesti alempaan luokkaan, huolimatta muutamista eduista, ehdotukset N:o 1 »På berget», N:o 2 »Daniel Hjort», N:o 4 »Sioux», N:o 7 »Atra» N:o 13 »Tira», N:o 16 »A», N:o 17 »Sunshine

sekä N:o 24 »Aura» lueteltuna numerjärjestyksessä, muun muassa seuraavista syistä:

N:o 1. »På berget». Portaat lähekkäin. Virkistyshuone hiukan ahdas. Yksi luokkahuone koilliseen. Ehdotus suunnittelultaan arkkitehtonisesti ei huvittava.

N:o 2. »Daniel Hjort». Suurin osa luokkahuoneista koilliseen. Työn suoritus tulee kalliiksi.

N:o 4. »Sioux». Pohja monissa yksityiskoh-

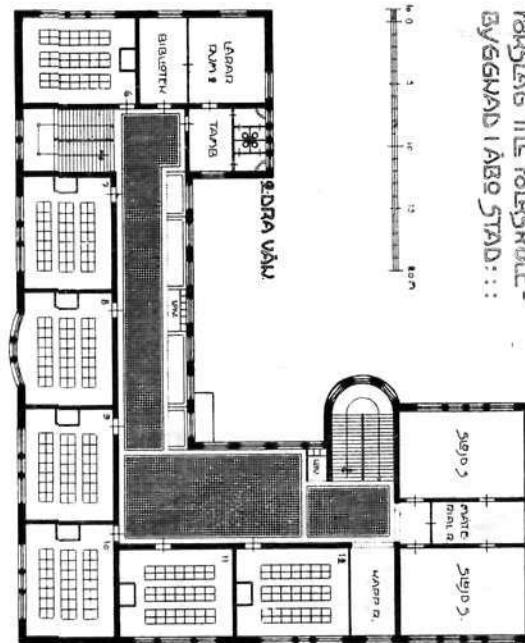
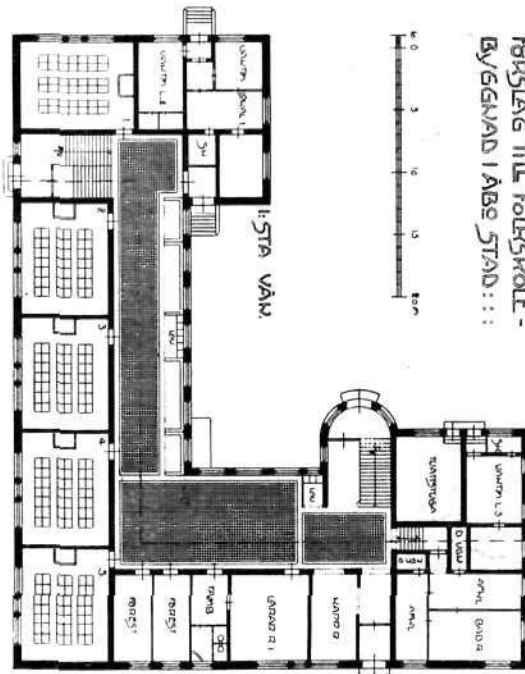
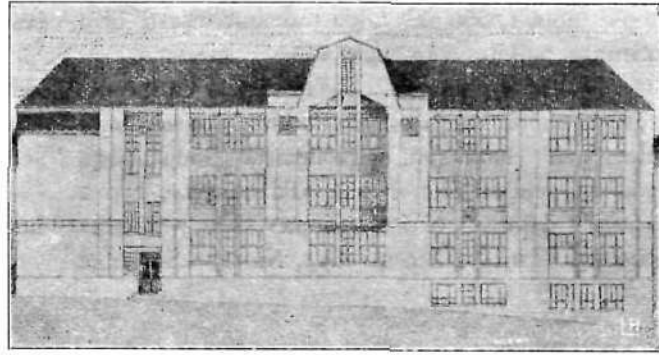
II palkinto

Eliel Saarinen.

dissa (katso esim. muutamien luokkahuoneiden sisäänkäyviä, kylpyosastoa, opettaja mukavuuksilaitosten sijoittamista) tutkimaton.

N:o 7. »Atra». Ampuu sivutse maalin aiheettoman tuhlailevalla pohjasovituksestaan (katso esim. pohjakerrosta ja ehdotuksen suuremmissa luonnetta myöskin ulkoasussa).

N:o 13. »Tira». Virkistyshuone suotta sotkettu pylväillä. Piirustus-pahvinveisto, käsityö- ja luonnontieteen opetusalien

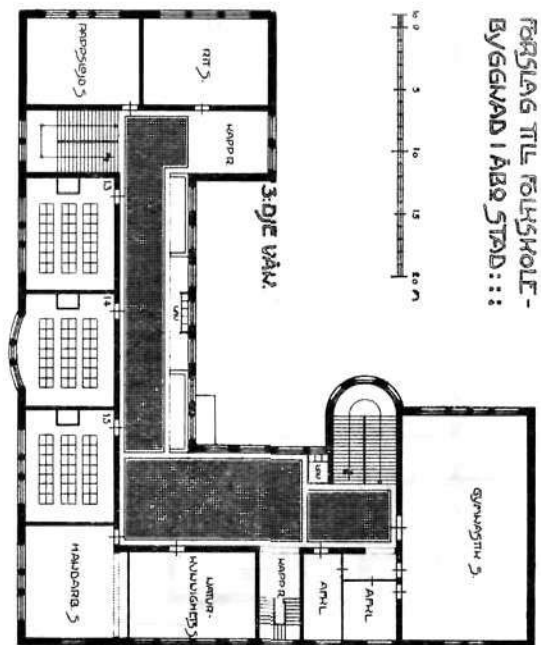
III palkinto

sovitus verrattain lyhyen ja kaitaisen gallerian viereen kouluteknilliseltä näkökannalta hyljättävä. Pahvinveisto ja käsityösaliin ovet ajattelemattoman lähellä toisiaan.

N:o 16. »A». Virkistyshuone ahtaan puoleinen ja sijaitsee pohjoispuolella. Voimistelusalin sisäänkäytävä porrastodestilla. Vaatimus, jotta voimistelusalilla olisi kaksi pukuhuonetta ei ole tyydyttävästi täytetty siten, että yksi huone on ainoastaan jaettu kahteen toisiinsa portailla yhdistettyyn kerrokseen. Kouluteknilliseltä näkökannalta sopimatonta asettaa yksi ainoa luokkahuone erilleen pohjakerrokseen.

N:o 17. »Sunshine». Aivan liian laajapeäinen laitos etsittyine sovituksineen pohjasuunnittelussa. Kaksi luokkahuonetta koilliseen.

N:o 24. »Aura». Pääsisäänkäytävät, virkistyshuone ja opettajaosasto siihen kuuluvine sivuhuoneineen epätydyttäviä sekä arkkitehtonisesti että käytännöllisesti. Voimistelusalin pukuhuo-

Gösta Cajanus ja Gunnar Taucher.

neesta sama muistutus, kuin ehdotuksessa N:o 16. »A».

Jällellä olevia ehdotuksia uudelleen tarkasteltua erotettiin suljetun äänestyksen kautta yksimielisesti korkeimmasta eli palkittavasta luokasta ehdotukset N:o 5 »St. Carin» N:o 8 »Kulturvagga», N:o 10 »Plus», N:o 12 »Åbo», N:o 14 »Bisp», N:o 15 »Futurum», N:o 18 »Nelson» sekä N:o 22 »Per Aures», ehdotukset myöskin tässä lueteltuna numerjärjestyksessä. Näistä muistutettiin seuraavaa;

N:o 5. »St. Carin», Päävirvotteluhalli toisessa kerroksessa hyvin suuri ja samoin, kuin kolmannen kerroksen virvotteluhuone yksinomaan auringosta köyhään suuntaan; jälkimäisen gallerialuonnon verrattuna edelliseen voidaan tuskin pitää soveliaana. Voimistelusaliiin on sisäänkäytävä porrastodestilta. Kaksi luokkahuonetta koilliseen. Kellarikerroksen keskikäytävä ahtaan puoleinen ja hämärä. Huonesijoitus selvä, ullakotila käytetty. Kuutiosisältö (20800 m³) jotenkin suuri, minkätähden ehdotus kuuluu kallempiin.

N:o 8. »Kulturvagga». Ehdotuksella on selvästi ansioita mitä tulee luokka ja virvotteluhuoneiden valosuhteisiin, mutta olisi voittanut arvokkuudessa suuremman keskityksen kautta. Itäinen sisäänkäytävä ei liity arkkitehtoonisesti hyvin porrashuoneeseen. Voimistelusalin sisäänkäytävä on sopimattomasti asetettu porrastodestille. Ulkoasu — erittäinkin Kaarinankadun puolella — arkkitehtoonisesti vähemmän tyydyttävä. Volyymi noin 20300 m³.

N:o 10. »Plus». Pohja kaipaa toivottavaa keskitystä. Pohjakerroksen hallit alaltaan suuret sekä ylenpaltisesti avara käytäväyhteys näiden välillä tarpeeton. Korkea kuutiosisältö (noin 24000 m³).

N:o 12. »Åbo». Auringottomat virvotteluhuoneet kaipaavat kodikkaisuutta, koska oppilaat ovat pakotetut oleskelemaan huoneiden huonommin valaistuissa sisäosissa syystä, että akkunaseinällä oleva tila on käytetty portaisiin ja vaatekomeroihin. Kylpyosaston, oppilaiden aamiaishuoneen ja opettajien mukavuuslaitosten yhteen asettaminen puolihämärään kellarikerrokseen ei ole tyydyttävä. Kaksi luokkahuonetta koilliseen. Pyrkimys kokoomaan on kiitettävä ja on sen kautta saavutettu verrattain pieni kuutiosisältö (17900 m³). Samoin ansaitsevat faasadit tunnustusta.

N:o 14. »Bisp». Oma ansioita huone-ryhmityksessä, mutta suuremmissa pyrkimyksellään sotii tehtävän henkeä vastaan. Toiselta puolen ei portaiden asema ja arkkitehtooninen

käsittely liity laajaperäiseen ja juhlalliseen virvotteluhuone sovitukseen. Yksi luokkahuone koilliseen. Kuutiosisältö suuri (noin 24500 m³).

N:o 15. »Futurum». Pohjoinen leikkihalli ensi kerroksessa epäedullisesti valaistu. Sisäänkäytävä luokkahuoneeseen II epäonnistunut. Tuhlattu tila ja jyrkät torni ulkoasussa kallistuttavat mainittavasti ehdotusta. (Kuutios. noin 21100 m³).

N:o 18. »Nelson». Selvä, mutta laajasti suunniteltu pohja. Neljä luokkahuonetta auringosta köyhään ilmansuuntaan. Ruokasalin keittiö sopimattomasti ehdotettu (huoneen alle). Lualalia ei pyydetty, osa päällysvaatehuoneista tarpeettomia. Luokkahuoneen I ovi välittömästi porrastodestien vieressä. Volyymi noin 24800 m³.

N:o 22 »Per Aures». Tartuttu tehtävään löysän puoleisesti (katso esim. virvotteluhuoneen ja kylpyosaston laajuutta sekä pääsisäänkäytävän arkkitehtoonista muodostelua). Yksi luokkahuone koilliseen. Epäkonstruktivisia kohtia kaakkois-sivessä, joka kumminkin mitä tulee niin hyvin huonejaoitukseen kuin valaistussuhteisiin on hyvin tutkittu

Palkittavaan luokkaan asetettiin jällellä olevat seitsemän ehdotusta, nimittäin N:o 6 (Kahden pennin postimerkki), N:o 9 »Korsspindeln», N:o 19, »15», N:o 20 »Käk», N:o 21 »Trud» sekä N:o 23 »Saturnus, joista huomautettiin seuraavaa:

N:o 6, 2 pennin postimerkki. Huonesijoitus pääasiassa luonnollinen ja selvä. Kumpikaan opettajahuoneista ei kumminkaan ole leikkikentälle päin, ruokasali ja keittiö ovat eri tasoissa ja ovet erityisesti luokkahuoneisiin 5 ja 11 lie-nevät kouluteknilliseltä näkökannalta sopimattomasti sijoitettuja. Portaat hyvin asetetut. Ulkoasu arvokas. Volyymi likipitään 20,000 m³.

N:o 9 »Korsspindeln». Ehdotuksessa on kyllä tilaa pienemmille muistutuksille — kolme luokkahuonetta on asetettu koilliseen, opettajahuoneitten toaletteihin päästään kovin avonaisesti, veistosalit ehdotettu toiseen kerrokseen. Mutta suunnittelu on yhtenäistä ja ilmaisee niin hyvin pohjissa, kuin fasaadeissakin hyvää ja päämäärästä tietoista käsitystä tehtävästä, joka on saanut yksinkertaisen ja luonnollisen ratkaisun. Volyymi ainoastaan 18,000 m³.

N:o 19, »15». Pohjasijoittelu on eloisa ja erittäinkin ylemmissä kerroksissa edullinen. Kumminkin on kaksi luokkahuonetta koilliseen. Ensi kerroksessa kaipaa virvotteluhuone aurinkoa. Ehdotus käsittää osan tutkimattomia detaljisovituksia. Kertunkadun puoleinen arkkitehtuurivaikuttava. Volyymi ainoastaan noin 17600 m³.

N:o 20 »Kåk». Ehdotus täyttää ohjelman vaatimukset kokonaisuudessaan tarkkaan, mutta vaikuttaa samalla kuivasti ja kovasti. Kaksi luokkahuonetta koilliseen. Parin muun sekä pahvinveistosalin ovet sijoitetut liian lähelle porrastarta. Volyymi noin 19100 m³.

N:o 21. »Trud». Kaksi luokkahuonetta on koilliseen Ullakkokerros varsinaisessa merkityksessä puuttuu. Volyymi kohoo noin 22100 m³iin, joka seikka huomattavasti vähentää selvästi suunnitellun ehdotuksen arvoa.

N:o 23 »Saturnus». Ehdotuksessa on kaksi luokkahuonetta koilliseen ja virvotteluhuone auringosta köyhään ilmansuuntaan. Ellei oteta huomioon esim. huoneiden niukasti otettua alaa kylpyosastossa on pohjan suunnittelussa nähtävästi ollut eri huoneiden ja huoneustojen keskenään vertailemistunnetta. Ulkoinen arkkitehtuuri kaunis massajaotuksessaan, yksinkertainen ja varma. Volyymi noin 18,500 m³.

Vieläkin keskusteltuaan ja vertailltuaan palkittavan luokan ehdotuksien virheitä ja ansioita antoi palkintolautakunta suljetun äänestyksen kautta.

I:sen palkinnon, Smk. 1,000 ehdotukselle N:o 9 »Korsspindel» 13:lla pisteellä (mahdollisia 15);

II:sen palkinnon Smk. 800 ehdotukselle N:o 23 »Saturnus» 10:llä pisteellä, sekä

III:nen palkinnon, Smk. 500 ehdotukselle N:o 20 »Kåk» 4 pisteellä.

Ehdotus N:o 19 »15» tuli lähimmäksi palkinnon saaneita saaden 3 pistettä.

Nimiliput avattua huomattiin ehdotuksen »Korsspindel» tekijäksi Jarl Eklund, ehdotuksen N:o 23 »Saturnus» tekijäksi Eliel Saarinen sekä ehdotuksen N:o 20 tekijöiksi Gösta Cajanus ja Gunnar Taucher, polyteknikoita.

TIILTEN VALMISTUKSEN HISTORIKKIA.

Kauvan ei ihmisille pysynyt huomaamatta se seikka, että jokien rantamilleen keräämään liejuun jäivät askeleen jäljet j. n. e. liejun kuivuuessa. Tämän johdosta he valmistivat kömpelöitä astioita liejusta ja kuivasivat ne auringossa. Mutta kun nämät livottuivat vedestä, niin oli suuri edistysaskel, kun jonkun sattuman kautta keksittiin, että tämä epämieluisa ominaisuus hävisi kuumennettua. Saviastioita poltettaessa saattoi kuumimmassa paikoissa, missä kappaleet tulivat tuhkan yhteyteen, helposti syntyä lasipeite, mikä johti glasurin ja lasin keksimiseen.

Vanhimmat tiilikivimuistomerkit ovat löydetty Egyptissä; niinpä on selville saatu, että tiilistä

rakennettu Belustempli on ollut stadion (200 mtrin) korkuinen, ja että sitä on ympäröinyt 8 penikulmaa pitkä muuri. Tämän rakennuksen iäksi lasketaan 12,000 vuotta. Myöskin muutamia pyramiideja rakennettiin kokonansa tiilistä; eräässä näistä on taulu ja siinä seuraava kirjoitus: »Älä pidä minua huonompana kivisiä pyramiideja, sillä minä olen niitä edellä niinkuin Zeus muita jumalia. Sillä pistellen seipäillä järveen he keräsivät, mitä liejua seipäaseen riippumaan jäi, siitä he tiiliä leipoivat ja näin minut rakensivat.» — Niilinjokesta valmistivat egyptiläiset myöskin kiilamaisia tiiliä vanhimpien tennettujen holvien valmistamiseksi, joiden ikä ulottuu aina aikaan 3000 v. e. Kr. s.

Vielä suuremmassa määrässä käytettiin sentään poltettua kiveä Babylonissa. »Hyvä, leipoikaamme ja polttakaamme tiiliä», puhuivat babylonilaiset tunnettua torniansa rakentaessaan. Kreikkalaisen kirjailijan Herodot' in mukaan oli Babylon ympäröity haudalla ja 28,25 m leveällä ja 113,00 m. korkealla muurilla. »Samalla kun he hautaa kaivoivat, valmistivat he samalla tiiliä maasta, mikä kaivettaessa ylösnostettiin, ja kun he olivat riittävästi tiilejä lyöneet, polttivat he ne uuneissa», kertoo Herodot. Tiilikivien valmistus oli täällä jo 3,000 v. ennen Kr. saatuttanut, kuten kauniista, vilkkaasti väritetyistä lasituksista Babylonin raunioista löydettyissä tiileissä saattaa päätätä, sellaisen täydellisyys, että tiilien polton keksinnön täytyy olla vielä paljon vanhemman kun kaupungin perustamisen. Myöskin Kiinassa, Japanissa ja Taka-Intiassa ovat tiilikivet olleet käytännössä aivan aavistamattomista ajoista asti.

Kreikkalaiset ja roomalaiset käyttivät yleisesti tiilikiviä. Muuan roomalainen kirjailija selittää tarkasti kuivatuita savikiviä ja poltettuja tiilikiviä. Roomassa levisi tiilikivirakennus yli Italian, Gallian, Britannian, Espanjan ja Saksan. Vanhin roomalainen tiilikivimuuraus Saksassa on Trier'in tuomiokirkossa; siinä käytetyt tiilet näyttävät olevan Augustuksen ajoilta. Yleisemmäksi tuli tiilikivien valmistus ja käyttö kumminkin vasta kahdennellatoista vuosisadalla. Hansan rakentamia tiilikivirakennuksia on Antwerpenissä, Bergenissä, Pietarissa.

RAKENNUSMESTARI- KLUBISSA

on ollut paljon keskustelua rakennusten sortumisien johdosta. S. Rakennusmestariiliiton H:gin haaraosasto on H:gin valtuustolle jättänyt seuraava sisältöisen kirjelmän:

Helsingin kaupungin valtuustolle.

Sen jälkeen kun nuo tunnetut, kiusallista harmia herättäneet rakennusonnettomuudet kaupungissamme tapahtuivat, on rakennusoloissa kokonaisuudessaan tapahtunut muutoksia, joiden vaikutus, jollei pikaisia muutoksia saada aikaan, ennustaa vakavaa taantumusta tuossa suurimmassa ja tärkeimmässä teollisuudessamme.

Nuo onnettomuudet järkyttivät niin hyvin yleisön kuin rahalaitosten luottoa rakennusteollisuuteen, huolimatta siitä että tapaukset satuivat ei tavalliseen järkevään tapaan rakennetuissa rakennuksissa, vaan luonnottomissa kokeiluissa, joiden mahdottomuus jo kokeilijoille itselleen olisi pitänyt olla alunpitäin selvänä. Kaiken tämän lisäksi sattuu yhteen korkokannan nousu rahamaailmassa, joka jo yksin sekin aiheuttaa rakennusolojen kiristymisen. Kuitenkin ei rakennusoloissa olisi kiristymisen varaa vähintäkään, sillä huoneiden puute hyvässä kaupungissamme käy päiväpäivältä tuntuvamaksi. Ja jos olot tällä alalla saavat esteettömästi taantua, on kaupunkimme väestö ennen pitkää sietämättömässä asuntopulassa ja kymmentuhansinen työväestö auttamattomassa työnpuutteessa.

Vaikkakin edellämainitut rakennusonnettomuudet eivät ole sattuneet järkevästi rakennetuissa rakennuksissa, kuten jo huomautettiin, on rakennusoloissamme kunnolliseen rakentamiseen nähden koko joukon toivomisen varaa. Ei näet rakentajakunta kokonaisuudessaan ole vapaa epäkypsistä ammattinharjoittajista. Jotta tässä suhteessa voitaisiin oloja varmentaa ja teollisuutta vakaannuttaa, on huomio kohdistettava ennen kaikkea *rakennuspiirustusten vahvistussysteemiin*. Niin kauan kuin epäkompetentit ammattimiehet saavat toimia rakennuspiirustusten alkutarkastajoina — kuten nyt vanhettuneen rakennusjärjestyksen mukaan on laita — ja näiden lausuntoihin nojaten saada paperit lopullisen vahvistuksensa, ei rakennusteollisuutemme lujustekniikkaan nähden saa vakavaa suuntaa. Nykyään voimassa oleva virallinen rakennustarkastus työn aikana ei liioin vastaa tarkoitustaan, ollen toimi yhden ainoan miehen niskoilla, huolimatta rakennusliikkeen yhä kasvavasta laajuudesta. Nykyiset maistraatin määrämät ylimääräiset tarkastukset, jotka lienevätkin väliaikaisiksi toimenpiteiksi aijotut, eivät siinä muodossaan luonnollisesti voi pitemmän päälle tarkoitustaan vastata, sillä mahdottomaksi käy rakennustoimintaa jatkaa, jos rakenteiden lujennusvaatimuksia tehdään vasta työn kuluessa ja jo valmiiksi laitetuissa konstruktioissa. Mahdolliset muistutukset heikkoja rakenteita vastaan ovat tehtävät jo piirustuksista, joten työnkuluessa on vain valvottava sitä että piirustuksia ja määräyksiä noudatetaan.

Niin hyvin järkevää piirustusten alkutarkastusta kuin työn virallista valvontaa ei saada aikaan millään muulla tavalla kuin että asetetaan kokeneista *ammattimiehistä* kokoonpantu *rakennuslautakunta*. Kun tämmöisen lautakunnan vakinaisesti asettaminen vaatii voimassaolevien rakennuslakien ja järjestyksien muutoksia, ja kun muutokset, saavuttaakseen lainvoimaa, vaativat pitempiä aikoja — ja kun parannusten viivytyksiä ei nykyiset rakennusolomme siedä vähääkään, niin on Suomen Rakennusmestariiliiton Helsingin haaraosasto t. k. 7 p:nä pitämässään kokouksessa päättänyt arvoisalle valtuustolle kunnioittaen esittää

että valtuusto — käsittäen sen tukalan ase-

man mihin nykyään kaupunkimme tärkeä ja paljon kansantaloudessa ja yhteiskuntaoloissamme merkitsevä rakennusteollisuus on luisumassa sekä turvaten kaupungin asukkaita asuntopulasta ja työnpuutteesta — asettaisi mitä pikemmin *väliaikaisen rakennuslautakunnan* ja että tälle lautakunnalle annettaisiin tehtäväksi niin rakennuspiirustusten alkutarkastus kuin töiden virallinen valvonta rakennusaikana sekä

että, saavuttaaksemme toimenpiteellä tarkoitettua hyödyn niin rakennustoimen teknilliseen puoleen kuin yleisön ja rahalaitosten luottoon nähden, lautakunta on kokoonpantava *yksinomaan kokeneista ammattimiehistä*, tullen siinä näinollen edustetuksi arkkitehti-, insinööri- ja rakennusmestarikunta sekä vihdoin että annettaisiin kullekin ammattiryhmälle, jos suinkin mahdollista, tilaisuus itse valita edustajansa lautakuntaan.

Helsingissä 16 p. marrask. 1907.

S. Rakennusmestariiliiton H:gin haaraosaston puolesta:

K. F. Rousti. E. Ikkäläinen.
osaston puheenjoht. m:ity.

UUSI EDUSKUNTATALO.

Kilpailun ohjelma.

Rakennuksen tulee sisältää seuraavat huoneet:

1. Iso istuntosali 240 edustajalle tehtyine istumapaikkoineen (nojatuoli ja pulpetti). Istumapaikat järjestettävät amfiteatterin tapaisesti siten että joka paikkaan on mahdollisimman mukava pääsy, korkeintaan 2 istuinta rinnan. Puhe- miehen paikka asetettava perälle, sen viereen sijaa tarpeelliselle kansliakunnalle (sihteerille, notaareille, tulkille ja 6 pikakirjoittajalle), samoin 12 hallituksen jäsenelle. Puhujalava puhe- miehen paikan eteen ja sitä alemmaksi. Lisäksi paikat kahta äänestyksiin ja vaaleihin tarvittavaa uurnaa varten. Salin pääovi vastapäätä puhe- miehen istuinta; äänisuhteita arvosteltaessa edellytettävä, että edustajat tavallisesti puhuvat lavalta. Saliin ei saa tulla suoranaista sivuvaloa; päivänvalo saatava joko ylempää sivulta tahi parhaiten katosta. Istuntosaliin kuuluu tilavat kuulijalehterit, vähintään 300 hengelle, yhdessä kerroksessa. Lehterille järjestettävä pienempi osasto, jonka helposti voi muusta lehteristä erottaa; sen ohessa vähintään 30 paikkaa sanomalehtiä varten. Lehterille johtavat ovet ja portaat niin järjestettävät ettei yleisö pääse eduskunnan alalle; samassa on kuitenkin edustajille hankittava mahdollisuus päästä tapaamaan lehterillä olevaa kuulijaa, erityisessä huoneessa (50 m²), johon päästään sekä istuntosalin puolelta että kuulijain käytävästä.

2. Istuntosalin yhteyteen tarpeeksi tilava kävelyhalli.

3. Tähän lähelle myöskin 2 seurusteluhuonetta (à 100 m²), jotka voidaan käyttää eduskunnan kahden suurimman ryhmän klubihuo-

neina. Pienemmät ryhmät kokoontuvat valiokuntain huoneissa.

4. Puhemiesvastaanottohuone (50 m²) ja työhuone (25 m²).

5. Puhemiesneuvoston kokoushuone (50 m²).

6. Sihteerin huone (25 m²).

7. Kansliahuone (40 m²).

8. Hallituksen kokoushuone (50 m²), tämän yhteyteen etuhuone (25 m²) ja eteinen.

Valiokuntain tarpeeksi:

Suuren valiokunnan istuntosali istumapaikkoineen (nojatulo ja pulpetti) 60 jäsenelle, puheenjohtajan istuin, paikat sihteerille, tulkille ja 6 pikakirjoittajalle. Istumapaikat edustajille ja hallituksen jäsenille valmistettava salissa, ehdollisesti lehterillä. Suuren valiokunnan yhteyteen etuhuoneet ja tupakkahuoneet. Valitsijamiehet saavat kokoontua tässä salissa.

Seuraavien valiokuntien huoneet:

Perustuslakivaliokunta	(16 jäsentä, 8 varaj., siht. ja tulkki)
Lakivaliokunta	(" " " " " " " ")
Talousvaliokunta	(" " " " " " " ")
Valtiovarainvaliokunta	(20 " " " " " " " ")

Kullekin näistä ehdoteltava 1 suurempi huone (à 60 m²) ja pienempi huone (20—25 m²) jonka voi helposti edelliseen yhdistää. Valtiovarainvaliokunnalle tämän lisäksi vielä 2 pienempää huonetta (20—25 m²). Paitsi näitä huoneustoja on vielä suunniteltava 3 suurempaa valiokuntahuonetta (à 60 m²) ja 6 pienempää (à 40 m²).

Pikakirjoittajia ja sanomalehtimiehiä varten: Suomalaisia puhtaaksikirjoittajia varten suuri pitkäkko sali, jonka helposti voi jakaa pienempiin osastoihin, noin 75 m².

Ruotsalaisia puhtaaksikirjoittajia varten pienempi sali noin 35 m².

3 huonetta pikakirjoittajille à 15 m².

Päällikön huone 20 m².

Sanomalehtimiehiä varten 3—4 huonetta yhteensä noin 80 m².

Muist. Pikakirjoittajat ja sanomalehtimiehet saavat käyttää eduskunnan yleistä ravintolaa.

Ravintolahuoneusto, käsittävä vähintään 2 salia (tupakoitseville ja tupakoimattomille), niissä tilaa laskettu 200 aterioivalle, ruokasalit mukavassa yhteydessä keittihuoneuston kanssa, (250 m²).

Tämän yhteydessä sanomalehtihuone (80 m²)

Kävelyhallin yhteyteen pari naishuonetta (à 30 m²).

Keittiösasto.

Ajanmukainen ravintolan keittiö kellareineen, pesimöineen y. m.

Kirjastohuoneusto.

Lukuhuone käsikirjastoineen, missä useat henkilöt yhtäaikaan voivat häiritsemättä tehdä työtä kirjoituspöytien ääressä (60 m²).

Kirjamakasiini 50,000 nidokselle.

Arkistohuone 100 m².

Painotuotteiden makasiini 200 m², jolloin kerroskorkeus voidaan ottaa 2:ksikin metriksi

Kirjastonhoitajan virkahuone 20 m².

Varattava kirjapainoa ja kirjansitomoa varten noin 200 m².

Vestibyyli, jonka yhteyteen tilavat päällysvaatehuoneet.

Kuulija-yleisölle niinkään tarpeelliset päällysvaatehuoneet.

Ovenvartijanhuone. Puhelinkammioita ja mukavuuslaitoksia tarpeen mukaan.

Vahtimestarihuoneustoja:

Ylivahtimestarille 3 huonetta ja keittiö.

2 lämmittäjälle, 1 talonmiehelle ja 1 ovenvartijalle, kullekin 2 huonetta ja keittiö.

Pesu- ja leivintupa, säilytyskellareita ja mukavuushuoneita palvelijakunnalle.

Riittävä tila lämmitys- ja ilmanvaihtolaitosta varten sekä polttoaineille.

Yleisiä toivomuksia:

Kilpailijain pitää mikäli mahdollista ehdottaa rakennuksensa kartalle merkityn tonttirajan sisäpuolelle; kuitenkin voidaan tarpeen vaatiessa mennä jossakin määrin tämän rajan ulkopuolellekin.

Muuten samanarvoisista ehdotuksista annetaan etusija sille, johon liittyy mahdollisuus laajentamiseen tulevaisuudessa. (Mahdollisen vastaisen lisärakennuksen rajapiirre pilkuttettava pohjakerroksen piirustukseen).

Rakennukseen saa käyttää luonnollista kiveä.

Kilpailijat saavat ehdottaa paikan terasseerauksen.

Seuraavat piirustukset vaaditaan:

Pohjapiirros jokaisesta kerroksesta 1 : 200.

Läpileikkaus 1 : 200.

3 fasaadipiirustusta 1 : 200.

Perspektiivikuva pisteestä A katsottuna, kuvapinta otettava rakennuksen etäisimmän kulman kautta 1 : 200 kaavassa.

Spesiaalipiirustus fasaadin pääosasta 1 : 40.

Situationsi piirustus 1 : 1000.

Piirustusten tekotapa kilpailijain vapaasti määrättävä.

Piirustuksiin liitettävä ilmoitus rakennuksen kuutiossäilyksestä laskettuna kellarin permannosta ullakon permantoon. (Sellaiset terassit, joiden muoto huomattavasti vaikuttaa rakennuksen kokonaiskuvaan, mitattavat erikseen).

Tontin nivelleerauskartta saatavana Hypoteekkiyhdistyksen vahtimestarilta Aleksanterinkatu 36 joka päivä klo 10—1/2 3.

Palkintoina jaetaan:

I 6,000 mk, II 5,000 m., III 4,000 mk. ja IV 3,000 mk. — 2,000 mk. varataan mahdollisesti V palkinnoksi taikka 2 ostosta varten à 1,000 mk.

Piirustukset jätettävät Hypoteekkiyhdistyksen viimeistään 10 p. Helmik. 1908 klo 12 p.

NEUVOJA

Erilaisia kittejä.

Liimakittiä puurosoja ja saumoja varten.

300 gr. imupaperia tai huonoa sanomalehtipaperia revitään pieniksi hitusiksi ja keitetään 2,5 l. vettä niin kauan, kunnes hämentämällä saadaan tasapaksu kuidukeitos ja 1/5 vedestä on haihtunut. Sitten lisätään 600 gr. hienonnettua liitua, josta on tätä ennen kokkareet hyvin hienonnettavat, jottei paakkuja muodostuisi. Lopuksi pannaan

500 gr. parasta liimaa, jonka on tätä ennen annettu 12 tuntia liota kylmässä, kirkaassa vedessä. Kun se on kuumaan massaan liuonnut ja tämä on kyllin hyvin sekoitettu, on liimakitti valmis käytettäväksi.

Kittiä marmorin puuhun yhdistämiseksi

valmistetaan seuraavaan tapaan:
4 osaa kuumaa puusepänläimaa
1 osa poltettua kipsiä
1 » hienoksi sammutettua kalkkia.

Ensinmainittu seotetaan hyvin viimeksimainittuihin, ja seos pannaan kuumana paikalleen.

Koska puu ilman kosteuden vaihdellessa alinomaan kutistuu ja turpoo, tulee marmorin kiinnitettyjen puuosien olla, ainoastaan pieniä.

Timanttikittiä metalliesineille.

100 osaa grafiittia
30 » lyijykiilillä
20 » hienonnettua liitua
10 » hienonnettua, sammutettua kalkkia jauhetaan ja sekoitetaan huhmarissa hyvin ja hierotaan sitten 35 osaan liina-öljyvernissaa.

Possliinin ja fajansin kittiä.

1 osa hienoksi sammutettua kalkkia,
1 osa lihavaa savea (kuivaa, hienoksi jauhettua) seotetaan munavalkuaiseen ohkaiseksi puuroksi.

= Selkeää hyvin kuivavaa =

Värnissaa

Tikkurilan

Oljytehtaasta

Schildt & Hallberg

Helsinki

K. Lindroth'in
Koriste- ja Rakennus-
takeittentehdas

Helsinki. Tel. 24 95.
Valmistaa takorautatarpeita
niinkuin kattokoristeita,
porraskäytävä- ja veranda-aitoja, porttia, palotikapuita sekä kaikkia lisen luokan sepänliikkeeseen kuuluvia töitä, esim. Takorautaisia hautaaitoja ja ristiä, puutarha-aitoja, kynttiläkruunuja y. m.

Gust Arvidsson'in

Kivipaino-

Atelierin

Helsinki.

John Ericsson
Atelieri
Tehdas ja huonekaluvarasto
Hallituskatu 14

S. Wuorio

Maalarinliike ja

Tapettikauppa.

Aleksanterinkatu 9. Helsinki.

Victor Ek John

Helsinki

Länsi Ranta N:o 16
Puhelin 182

Höyryhiiliä
Pajahiiliä
Cardiffhiiliä
Anthrasiittiä
Valimokoksia
Polttokoksia

Svanljung

Asianajaja &
Patenttiasiamies

Erottajakatu 2. Helsinki.

Kirjeenvaihtajia useissa
muissa maissa.

Westerlund & C:o

Telef. 11 17 — HELSINKI — Telef. 11 17

Parhaimpia Kone-, Sylinteri- y. m. öljyjä. — Konsisteerirasvaa, Vaseliiniä, Tärpättiä, Pakninkia, Konehihnoja, Trasselia, Nuora, Presenninkiä -

- Ulkolaisia puulajeja, liimaa -
- armatuureja, ruiskuja y. m. -

Ylipainoksena Suomen Teollisuuslehdessä on saatavana seuraavat kirjat:

Puisten smirkelitahkojen valmistus ja hoito sekä niillä tahkoaminen, kirj. A. Longa. Hinta 30 p.

Johdatus galvaanisten sähkö-

laitosten asettamiseen, kirj. Juho Holmstén. 30 siv., hinta 50 p.

Ilmanvaihto- ja lämmityslaitokset luokkahuoneiden suuruuden määrääjinä koulurakennuk-

sisä, kirj. Onni Törnqvist. Hinta 25 p.

Matkakertomus koskeva grafiitin ja osaksi keträ- eli vuolukiven löytöpaikkoja Savossa ja Karjalassa, kirj. Gust. A. Abrahamsson. Hinta 25 p.

Ohjeita höyrykattilan lämmityksessä ja hoidossa. Hinta 50 p
Sananen masuunien raudanvalmistuskyyvystä, kirj. Cr. Lisitzin. Hinta 25 p.

Höyrykamiinien lämmönjärjestelystä, kirj. F. Kahlson. Hinta 25 p.

Koulu ja amatöörhöyläpenkki. Hinta 15 p.

Perusteet arkkitehtipalkkion määräämiseksi. Hinta 40 p.

P. Sidorow

Suomalainen Kalustokauppa
Osakeyhtiö

- Suomen suurin konekauppa -
- Konttori ja Konenäyttely -
Helsingissä, Aleksanterinkatu n:o 7
(entinen Vaasan Pankin huoneisto, vastapäätä Yhdyspankkiä.)

Suorittaa oman insinöörin johdolla täydellisiä koneaitoksia kaikilla aloilla, joista mainittakoon: täydellisiä sahalaitoksia, myllyjä, meijereitä, puusepäntehtaita, puupahntehtaita y. m.

Pyytää erikoistarjous.

„Talonpoikaistaloa ulkoa ja sisältä“

en vielä saatavana 1 mk:alla. Niille jotka tilaavat yhdellä kertaa useampia kappaleita, annetaan huomattava alennus, nim. 10 kpleesta 10 %, 25 kpleesta 20 %, ja 50 kpleesta 30 %.

Lisävihko, jonka hinta on 50 penniä, on saatavana samoilla ehdoilla.

annetaan 25 % palkkio tilausmaksuista.

KOTITAIDETTA

joita levittävät

Asiamiehille

KOTITAIDETTA

Joulujulkaisua v. 1904

SUOMALAISEN HUUILATUVAN SISUSTUS

PALKITTUJA PIIRUSTUKSIA

on saatavana kaikissa kirjakaupoissa ja Suomen Teollisuuslehden konttorissa

JULKAISUN HINTA ON 1:50 MK

10 Kappaletta tilattaessa myönnetään 30% alennus.

W. SOHLMANIN Tekee kaikenlaisia sähköitä sekä valaistusta että voimansiirtoa varten. Huonetelefoneja ja soittojohtoja ylösaset. ja ylläpid.

SÄHKÖLIKE

Fabianink. 10 Tel. 359

Th. Wulff Paperi- ja Piirustus- tarpeiden kauppa.

Helsingissä. Pohjois-Esplanaadinkatu 43.

Kaikenlaatuisia 1:ma Piirustustarpeita

halvimpiin hintoihin.

HIINALAISTA TEETÄ
HÄKILLÄLALLUKKA ja KUMPP.

H&K P

WIIPURISSA
100 gr. -- 2 markk.

Häkli Lallukka ja Kumpp.
Omistaja Juho Lallukka.
Tukkukauppa Wiipurissa
suosittaa muitten tavarainsa ohella
todellisesti hyvää

Teetä,

jota on saatavana kaikissa hyvin varustetuissa kauppapuodeissa.

Jokainen käärye on varustettu vierässä olevalla leimalla ja tavaramerkillä sekä sisältää tutkimustodistuksen - - - - -

Huomautamme, että meidän teekääryemme ovat täysipainoisia.

Hietalahden Osakeyhtiö

Höyläys-, Puuseppä- & Huonekalutehdas, Verhoilu- & Koristetyöpajat.

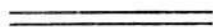
Helsingissä, Hietalahdenrannan ja Nuoranpunojankadun kulmauksessa, Puh. 48.

Huonekalunäyttely Nuoranpunojankadun 1 & 2:ssa.

KOTITAIDE

1907

VILHO PENTTILÄ
VASTAAVA- JA PÄÄTOIMITTAJA

KUUDES VUOSIKERTA

HELSINGISSÄ
OSAKEYHTIÖ KAUPPAKIRJAPAINO
1908

Helsingin Sementti- & Asfalttiliike

John Nordberg

Puhelin 4003.

Tekee kaikkia sementti- ja asfalttialaan kuuluvia töitä ympäri koko maan. Kohtuulliset hinnat.

JULIUS TALLBERG.

VARASTO UUDENAIKAISIA HUONEKALUHELOJA

KULLATTUA KUPARIA, MESSINKIÄ, NIKKELIÄ Y. M.

ERI MALLEJA PIIRUSTUSTEN MUKAAN TOIMITETAAN MITÄ PIKIMMIN
TEHTAALTA

ERILAATUISIA HUONEKALULUKKOJA

ROKKALAN HYVÄKSI TUNNETTUA PEILILASIA MÄÄRÄTYISSÄ SUURUUKSISSA SUORAAN TEHTAALTA

JUHO F. AALTOSEN

Tapettikauppa

P. Esplanad N:o 7.
Telef. 3365.

Varasto aistikkaita tapettia kaikista KOTI- ja parhaimmista ULKOMAAN tehtaista. — Friisiä, reunuksia, kultalistoja, korkkimattoja, pinkopaperia ja -pahvia
— — — y. m. y. m. — — —

Arkkitehtuuri- ja käytännöllinen Rakennustoimisto

Usko Nyström :: Petrelius :: Penttilä
Wladimirink. 7 :: Helsingissä :: Puhelin 2011

Tekee piirustuksia huonesisuksia ja erikoisia huoneka uja varten

Kansia Kotitaitteen vanhoja vuosikertoja varten on saatavana lehden konttorissa.

HUONEKALULIIKE

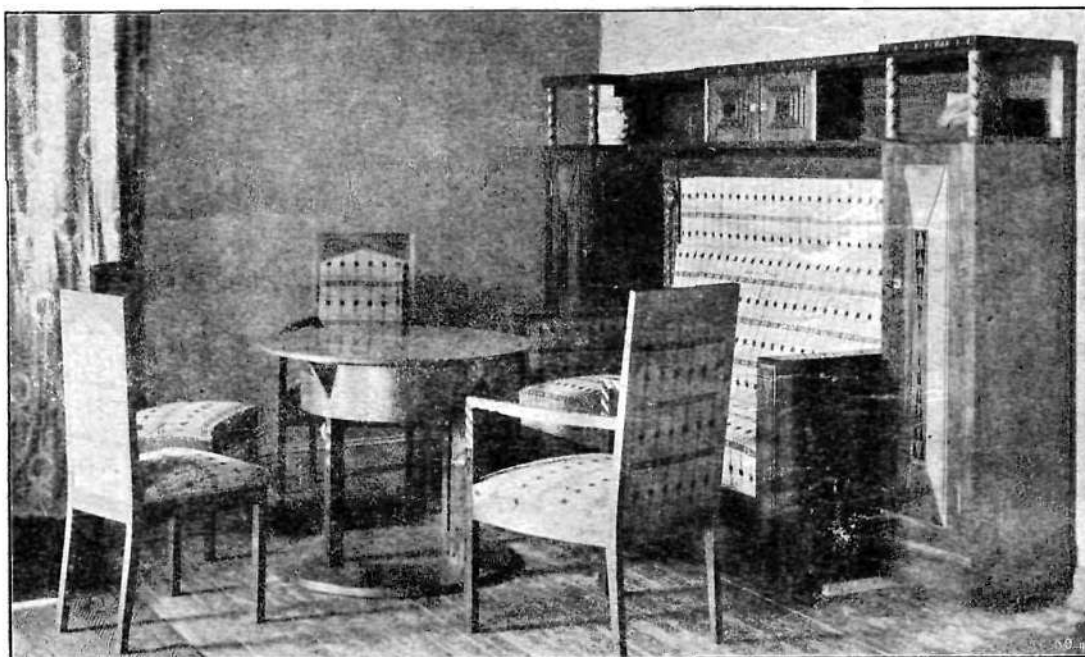
O. M. KOIVU

TAMPEREELLA

--- LÄNTINENKATU 21 ---
PUHELIN 615

TEKEE KAIKKIA ALAAN KUULUVIA TÖITÄ.

N. B O M A N I N

HÖYRYPUUSEPÄNLIKE :: TURUSSA

NÄYTTELY-
VARASTOJA:

HELSINGISSÄ :: TURUSSA
Mikonkatu 4 .. Linnankatu 47

Valmistaa täydellisiä sisustuksia

niinhyvin hotelleihin, pankkeihin kuin yksityisasuntoihin ja yksityishuoneisiin.

Aistikas työ, suora kohdeltu, tarkat hinnat.

Tampereen
Höyrypuuseppätehdas
Osakeyhtiö

valmistaa

Huonekaluja ja
Puusepäntöitä

Näyttelyvarasto Tampereella
Puutarhakatun 16:sta.

Tampereen Rakennuskonttori

myy halvimmalla

Kalkkia, sammutettua ja sammuttamatonta
Sementtiä, Lomma, Danmark ja Quinstorp.
Tulenkestäviä tiiliä ja savea.
Ikkunalasia, **Tapettia**, pingopaperia ja pahvia.
Maalitarpeita ja **Värnissoja**.
Rakennustarpeita ja **Työkaluja**.
Konetarpeita ja **Öljyä**.
Rautatiekiskoja ja **T-rautoja**.

SÖRNÄISTEN HALKO- JA PUUTAVARALIIKE O. Y.

tehdas, Konttori ja Varasto FREDRIKSBERGINKADUN 13-15. Puhelin 270.

MYYPPI: Höylättyjä ja Höyläämättömiä sekä höyrykuivia lankkuja, lautoja, listoja y. m., y. m.

VALMISTAA: Karmia, ovia, ikkunoita, konttori ja myymälä-huoneustojen sisustuksia, toimittaa korjauksia rakennusalalla kokeneen rakennusmestarin johdolla sekä yleensä kaikkia puuteollisuusalalle kuuluvia töitä.

MYYPPI: Polttopuita, halkoja kokonaisina, sahattuna ja pilkottuna sekä kotiinajettuna.

VARASTO: Hylkylautoja, lankunpintoja, hirsii, vassoja ja piiruja.

Kaikki nykyajan halvimpiin hintoihin.

KARL SLOTTE, Stukkaus- ja Maalarinliike

Sähköos.: Slottes
Puhelin 3910 - -

Kalkkimaalausta -
Korkokuvamaalausta
y. m.
Koristelua - - -

Erityisala:
Italialainen stukkaus
Al' Fresco-Sgrafito -
Al' Secco - - - - -

Lyijylasimo - - - - -
Lasinsyövytystä - - -
ja
Kylttimaalausta - - -

*Helsingin Rakennusainekauppa
Osakeyhtiö. Itä Heikinkatu 3.
Haaraliike Sörnäisissä Hämeenkatu 2.*

*Rakennusaineita, Rautatavaraa,
Därejä ja Öljyjä, Talouskaluja.*

Pyytäkää hintailmoituksiamme!